

ผู้คน...ใครได้มาเยือนลับลัแล้วต่างก็อยากกลับไปเยือนอีกครั้ง...แสดงให้เห็นต้นทุนของอำเภอลับลัแล ที่มีอยู่มาก การรักษาและต่อยอดต้นทุนโดยเฉพาะภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ดั้งเดิมให้ คงอยู่จึงเป็นหน้าที่ร่วมกันของทุกคน..."

นอกจากนั้นผู้นำท้องถิ่นอีก 2 ท่าน คือนายยุทธพงษ์ ปาแดง องค์การบริหารส่วนตำบล นานกกก กล่าวเสริมอีกว่า "...ในเรื่องของภูมิปัญญาท้องถิ่น ไม่ว่าจะอะไรก็ตามถ้าเราสามารถ พัฒนา ประยุกต์ได้อีกความสำคัญอย่างมาก...ใช้ว่าลางสาตจะด้อยค่าไป...ลองกองที่ขายราคาดี ถ้าต้นตอไม่ใช่ลางสาต ลองกองจะทันกินไหม ต้นทุเรียนก็เหมือนกันจะไม่เหมือนที่อื่น ๆ ต้นตอจะเป็นเมล็ดพันธุ์พื้นเมืองดั้งเดิม..เชื้อรากี่ไม่มี ไม่เหมือน ทางปักษ์ใต้เชื้อราเขาสูง..เพราะภูมิปัญญา...ถ้าหาก ได้รับการส่งเสริมได้รับการถ่ายทอดที่ดีชีวิตจะดีขึ้น..."

และนายสนาม กอนวงษ์ นายกองค์การบริหารส่วน ตำบลทุ่งยัง กล่าวต่อมาอีกว่า "...พูดถึงภูมิปัญญา ท้องถิ่นของพี่น้องชาวลับลัแล ก็มีหลากหลาย เช่น ลับลัแลตอนล่างอย่างตำบลทุ่งยังมีวัฒนธรรมดั้งเดิม ได้แก่ วัดพระแท่น ฯ วัดพระยืนวัดพระนอน มิ่งงานนัมสการพระแท่น ฯที่กำลังมีอยู่ขณะนี้...ถ้าเรา ใช้ภูมิปัญญาวัฒนธรรมดั้งเดิมของเรา คนลับลัแลเราคนอุตรดิตถ์เราเป็นคนใจดีมีความอ่อนโยน เคารพให้เกียรติกันก็จะทำให้สังคมร่มเย็นเป็นสุข..."

ภาพที่ 18 มอบของที่ระลึกแก่ผู้ทรงคุณวุฒิ

ภาพที่ 19 นักเรียนเตรียมตัวเพื่อแสดงบนเวที

ผู้ดำเนินการเสวนากล่าวสรุปในประเด็นแรกคือ "...ครับในประเด็นแรกผู้ร่วมเสวนาทุกท่านได้พยายามจุดประกายความคิดและสร้างความตระหนักถึงคุณค่าของ ภูมิปัญญาท้องถิ่นของอำเภอลับลัแล...ซึ่งก็คิดว่าท่านผู้ฟัง ที่อยู่ ณ ที่นี้ จะมีความเห็นไปในทิศทางเดียวกันเช่นกัน.. และต่อเนื่องกันเลยนะครับ ในประเด็นที่ 2 การอนุรักษ์ พื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นของอำเภอลับลัแลทำได้อย่างไร ตรงนี้ขอเริ่มที่ศึกษานิเทศก์ วีระวุฒิ วงศ์สันต์ แสดง

ความคิดเห็นเป็นลำดับแรก..ครับ" ซึ่งผู้เขียนได้กล่าวไว้บางส่วน คือ "...ในอดีตเรามักจะคุ้นเคย กับสำนวน...รู้เขา...รู้เรา...ร้อยครั้ง..ชนะร้อยครั้ง ในทางกลับกันถ้าเป็นเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น ...ผมอยากเปลี่ยนใช้สำนวนนี้แทนเป็น..รู้เรา...รู้เขา...เรียนร้อยครั้ง...สำเร็จร้อยครั้ง หลักสูตร สถานศึกษาที่ใช้กันมาครบ 3 - 4 ปี พบว่ามีจุดอ่อนในเรื่องการพัฒนาหลักสูตร สถานศึกษา... การทำวิจัยตรงนี้ก็ถือเป็นจุดเริ่มให้สถานศึกษาทั้ง 30 โรงเรียนเดินหน้าได้ต่อไป และพร้อมจะเป็น

แหล่งเรียนรู้กับอีก 4 อำเภอ ลูกหลานของเราในปัจจุบันและอนาคตจะได้เรียนรู้ความเป็นท้องถิ่น นำหน้าก่อนเรียนรู้ความเป็นสากล..ผมมุ่งเน้นเป็นอย่างนั้น..."

อาจารย์ประพัฒน์ กุสุมานนท์ กล่าวในประเด็นนี้ว่า "รอบสองผมจะสรุป...จะไม่ว่ารายละเอียดต้องช่วยกันศึกษาให้ครอบคลุมในทุก ๆ เรื่อง แล้วช่วยกันรักษาไว้ให้ดีที่สุดโดยเฉพาะต้องจัดการศึกษาด้วยการนำเอาภูมิปัญญาเข้าไปในหลักสูตร..." ท้ายสุดผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จัทรนภา พรหมมา ได้กล่าวเพิ่มเติมอีก คือ "...เพราะฉะนั้นคิดว่าจะฝากในสิ่งที่อยากจะพูดมาก ๆ วัฒนธรรมและภูมิปัญญาเป็นฐานของการพัฒนาทุกเรื่อง....ยังจำถึงเมื่อ 2 ปีที่แล้วเราไปประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับเรื่องผ้าทอ ตอนนั้นเป็นรายการออกทีวีมีคนโทรศัพท์เข้ามาถามในรายการว่าทำไมผ้าทออุตสาหกรรมมันแพง เราก็ตอบว่ามีทั้งแพงทั้งถูก เขาคงไปเจอที่แพงชนิดที่มันมีลายบางลายหาไม่ได้แล้วมันหมดแล้ว...ถ้าเราไม่มีการสืบทอดเรื่องนี้อีก 10-20 ปี มันจะยังมีอยู่หรือเปล่า ขอให้เรารวมพลังกันเหมือนชื่อการประชุมวันนี้ เพื่อให้เกิดการสืบสานสิ่งดี ๆ ให้นุรักษ์ไว้ภูมิปัญญาดี ๆ ต้องต่อยอดให้โดดเด่น...ส่งผลต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป..."

ผู้ดำเนินการเสวนาสรุปในประเด็นที่ 2 "สำหรับประเด็นที่ 2 ผมจับความสำคัญได้คือ ภูมิปัญญาเป็นสิ่งที่ดีงาม...ต้องร่วมมือกันอนุรักษ์ฟื้นฟูให้คงอยู่มากที่สุดโรงเรียน และท้องถิ่นต้องร่วมมือกันพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับความเป็นจริงและความต้องการของสังคมผมขอขอบคุณทุกท่านอีกครั้ง..และขอยุติการเสวนาวิชาการเพียงเท่านี้..."

2) การแสดงบนเวที การแสดงบนเวที เช่น การรำอวยพรอ่อนหวาน การแห่ "ค้ายบุง" การรำกลองยาว เป็นต้น

ภาพที่ 20 การแสดงของนักเรียน (รำอวยพร)

3) การสาธิตและนิทรรศการ มีการสาธิตด้านหน้าเวที และตาม เติ้นิทรรศการของโรงเรียนต่าง ๆ ดังภาพ

ภาพที่ 21 การปิ้งข้าวเกรียบวุ้น การถักไม้กวาด และการนวดฝ่าเท้า

ภาพที่ 22 การตัดกระดาษและการทำข้าวพ่นผัก

ภาพที่ 23 นิทรรศการของโรงเรียนต่าง ๆ และ สพท.๑๓.๑

นอกจากนี้ คณะผู้ดำเนินการวิจัยยังได้ประเมินภาพรวม โดยสำรวจความคิดเห็นของผู้มาร่วมงาน ซึ่งได้รับความร่วมมือจากผู้บริหาร 6 คน ครู 55 คน นักเรียน 61 คน ผู้ปกครอง 22 คนและองค์กรท้องถิ่น 3 คน รวมทั้งสิ้น 147 คน ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 7 แสดงภาพรวมระดับความคิดเห็นของผู้มาร่วมงาน "รวมพลังการศึกษารักษ์
ภูมิปัญญาลับแล "

ที่	รายการ	$\bar{X}$	S.D.
1	ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ มีความดีความงามแฝงอยู่ภายใน	4.29	0.71
2	ควรมีการสืบสานถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ดีและมีคุณค่าต่อ ๆ ไป	4.28	0.72
3	การจัดให้นักเรียนเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นสิ่งที่เหมาะสม	4.14	0.86
4	การจัดทำระบบข้อมูลและสารสนเทศภูมิปัญญาท้องถิ่นของอำเภอลับแลอย่างเป็นระบบ	4.03	0.85
5	การจัดทำหนังสือเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นของอำเภอลับแลเพื่อการเรียนรู้และเพื่อการท่องเที่ยว	4.03	0.89
รวมเฉลี่ย		4.15	0.81

จากตารางที่ 7 พบว่า ภาพรวมระดับความคิดเห็นของผู้มาร่วมงาน "รวมพลังการศึกษา
รักษ์ภูมิปัญญาลับแล" อยู่ในระดับมากทุกข้อรายการโดยมี "ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ
มีความดีความงามแฝงอยู่ภายใน" และ "ควรมีการสืบสานถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ดีและมี
คุณค่าต่อ ๆ ไป" มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 4.29 และ 4.28 ตามลำดับ นอกจากนี้ยังมีข้อคิดเห็นเพิ่มเติม
ได้แก่

1. จัดเวทีให้เด็กแสดงกิจกรรมดีมาก ส่งเสริมกิจกรรมความสามารถของนักเรียนได้ดีมาก
ควรจัดอีก
2. กิจกรรมในเต็นท์มีความหลากหลายดี ควรจัดอีกแต่ขอให้บรรยากาศร่มเย็นกว่านี้
3. ดีมากควรมีโครงการต่อเนื่องจัดให้สอดคล้องกับงานประเพณีทุก ๆ ปี
4. สถานที่ควรกว้างกว่านี้
5. การจัดงานรักษ์ภูมิปัญญาลับแลได้ดี แต่การประสานงานให้ผู้ที่มาร่วมงานต้อง
มากกว่านี้
6. อยากให้มีภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบนี้ต่อไปนาน ๆ

กล่าวโดยสรุป การจัดเวทีวิชาการและนิทรรศการระดับอำเภอครั้งนี้ ประสบความสำเร็จในระดับน่าพอใจ ที่ทำให้ภาคประชาชนมองเห็นความพยายามของโรงเรียนต่อการจัดการศึกษาเพื่อการอนุรักษ์ฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างเต็มความสามารถร่วมกัน

5.2) เวทีวิชาการและนิทรรศการระดับเขตพื้นที่การศึกษา วันที่ 2 ตุลาคม 2549 คณะผู้ดำเนินการวิจัยได้จัดเวทีวิชาการและนิทรรศการ เรื่องการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อการอนุรักษ์ฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่น อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ ขึ้น ณ ห้องประชุมใหญ่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1 มีผู้เข้าร่วมงาน 300 คน กิจกรรมเริ่มด้วยพิธีเปิดโดย นายวันชาติ อ่วมแจง รองผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1 เป็นประธานหัวหน้า คณะผู้ดำเนินการวิจัย กล่าวรายงานต่อท่านประธาน กิจกรรมสำคัญของงานประกอบด้วย การแสดงบนเวทีนิทรรศการ/สาธิตภูมิปัญญาท้องถิ่น และเสวนาวิชาการสรุปสาระสำคัญดังนี้

ภาพที่ 24 ประธานในพิธีกล่าวเปิดงานนิทรรศการฯ ผู้บริหารจากเขตพื้นที่ และคณะผู้ร่วมวิจัย

(1) **การแสดงบนเวที** อาทิเช่น การแสดงประเพณีการแห่ "ค้ำงูยา" จากโรงเรียนด่านแม่คำมัน และการแสดงรำกลองยาว จากโรงเรียนวัดดงสระแก้ว เป็นต้น

ภาพที่ 25 การแสดงการแห่ "ค้ำงูยา" และการแสดงรำกลองยาว

(2) นิทรรศการ/สาธิตภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้รับความร่วมมือจาก 22 โรงเรียน นำเอกสารการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและผลงานนักเรียน มาจัดนิทรรศการและสาธิต การตัด/ฉลุกระดาษการถักตุ้มโย การทำขนมแดกงา ข้าวเกรียบว่าว

ภาพที่ 26 การสาธิต (1) การตัด/ฉลุกระดาษการถักตุ้มโย การทำขนมแดกงา ข้าวเกรียบว่าว

ภาพที่ 27 การสาธิต (2) การนวดผ้าเท้า การสานของเล่น การทำผ่านวม/หมอน การทำขนมขึ้นหนู และหมี่พัน

(3) เวทีวิชาการ ในภาคบ่ายของงานคณะผู้ดำเนินการวิจัยจัดให้มีเวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์ โดยได้เชิญตัวแทนผู้อำนวยการโรงเรียน และตัวแทนครูเข้าร่วมพูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์ตามลำดับ คือ

* เวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์ผู้บริหาร ตัวแทนผู้บริหารที่เข้าร่วมพูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์จำนวน 3 ท่าน ได้แก่ นายเทพมณูญ แก้วกลสิกรรม ผู้อำนวยการโรงเรียนน่านกนก นายพงษ์ศักดิ์ สังข์มูลผู้อำนวยการโรงเรียนฤทธิพิทยวิทยา และนายเสริม แก้วอินทร์รักษาการผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านเนินชาน โดยมีศึกษานิเทศก์วีระวุฒิ วงศ์สันต์ หัวหน้าคณะวิจัยเป็นผู้ดำเนินรายการ วิธีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ใช้การยกประเด็นคำถามบนกระดานไวท์บอร์ดเป็นประเด็น แล้วเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมพูดคุยเล่าประสบการณ์ และความคิดจากการปฏิบัติจริงโดยมีเลขานุการจะบันทึกและสรุปประสบการณ์ไปพร้อมกัน รายละเอียดและข้อสรุป ดังนี้

ประเด็นการแลกเปลี่ยนที่ 1 ท่านผู้อำนวยการได้เรียนรู้ อะไรบ้าง..จากการมีส่วนร่วมโครงการวิจัยพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาที่ผ่านมา

ภายหลังที่ผู้ดำเนินรายการได้แนะนำตัวแทนผู้บริหารโรงเรียนทั้ง 3 ท่านเรียบร้อยแล้วได้เปิดประเด็นที่ 1 ให้ผู้บริหารได้ ร่วมกันเสนอแนวคิด และประสบการณ์ สรุปผลได้คือ

- 1) หลักสูตรสถานศึกษาต้องมีการพัฒนาให้เข้ากับสถานการณ์และการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ
- 2) มีความรู้ความเข้าใจการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษามากขึ้น
- 3) ผู้บริหารต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรด้วย
- 4) การประสานงานที่ดีกับครูภูมิปัญญาท้องถิ่น ช่วยให้การจัดการเรียนรู้มีคุณค่าและประสบผลสำเร็จมากขึ้น

ประเด็นการแลกเปลี่ยน ที่ 2 อยากรทราบเทคนิคของท่านผู้อำนวยการในการบริหารจัดการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อการอนุรักษ์ ฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่น...ของโรงเรียนท่าน

จากประเด็นที่ 2 สรุปเทคนิคการบริหารจัดการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อการอนุรักษ์ฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้คือ

- 1) การวางแผนการพัฒนาหลักสูตร ฯ อย่างมีส่วนร่วมทั้งในและนอกโรงเรียน
- 2) ใช้การประชุมปฏิบัติการ ระดมความคิดเห็นและเลือกภูมิปัญญาท้องถิ่นที่จะจัดการเรียนรู้ร่วมกันทั้งโรงเรียน
- 3) ใช้วิทยากรในท้องถิ่น "ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น" อย่างคุ้มค่าและเหมาะสม
- 4) ให้คำแนะนำ สนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์
- 5) กระตุ้น/เสริมแรง การทำงานเป็นทีมอยู่เสมอ

ประเด็นการแลกเปลี่ยน ที่ 3 ท่านผู้อำนวยการประเมินความสำเร็จจากการทดลองจัดการเรียนรู้...ภูมิปัญญาท้องถิ่น จากอะไรบ้าง..และคิดเป็นเปอร์เซ็นต์เท่าไร.....

จากประเด็นที่ 3 ผู้บริหารทั้ง 3 ท่าน ประเมินความสำเร็จใน 2 ด้านคือ **พฤติกรรมครู** มีการเตรียมตัวในการจัดการเรียนรู้มากขึ้นเป็นพิเศษมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้หลากหลายดี พฤติกรรมนักเรียน นักเรียนตั้งใจเรียน และชื่นชอบในการลงมือปฏิบัตินักเรียนทำงานกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพส่วนการประเมินผลสำเร็จระดับโรงเรียน โรงเรียนน่านกกก ประเมินไว้ที่ 65% โรงเรียนฤๅษีพิทยาลัย ประเมินไว้ที่ 75% โรงเรียนบ้านเนินชาน ประเมินไว้ที่ 80% เฉลี่ยความสำเร็จได้ที่ 73.33 %

ประเด็นการแลกเปลี่ยน ที่ 4 ในปีการศึกษาหน้า...ท่านผู้อำนวยการมีการวางแผนที่จะเพิ่มเติมเนื้อหาภูมิปัญญาท้องถิ่น..จากที่ได้ทดลองจัดการเรียนรู้ไปแล้วอย่างไรบ้าง.....

จากประเด็นที่ 4 มีข้อสรุปคือ

- 1) จะขยายการเรียนรู้ให้มากกว่า 4 กลุ่มสาระ ฯ ที่ได้ทดลองไป
- 2) ปรับปรุงข้อบกพร่องเรื่องที่ได้ทดลองให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น
- 3) ใช้ IT เข้าช่วยในการจัดทำระบบข้อมูล สารสนเทศ และการจัดการเรียนรู้
- 4) จัดสภาพแวดล้อม แหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกโรงเรียนให้เอื้อต่อการจัดกิจกรรม

การเรียนรู้

- 5) เพิ่มทักษะการคิดวิเคราะห์ในกิจกรรมการเรียนรู้

จากประเด็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ที่ 1-4 พบว่า ผู้บริหารเห็นความสำคัญของการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและเข้าไปมีส่วนร่วมเชิงบริหารจัดการในระดับที่น่าพอใจ

ภาพที่ 28 ผู้บริหารแลกเปลี่ยนเรียนประเด็นต่าง ๆ ร่วมกัน

*เวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์ครูผู้สอนตัวแทนครูผู้สอนที่เข้าร่วมพูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์ จำนวน 9 ท่าน ได้แก่ นายชำนาญ จันทร์อยู่สุข โรงเรียนชุมชนวัดบรมธาตุ น.ส.ละเอียด จันทร์เส็ง โรงเรียนศิลปศาสตร์วิทยา น.ส.อัญชลี อยู่สุขสวัสดิ์ โรงเรียนวัดดงสระแก้ว นางกุลทรัพย์ ยาสา โรงเรียนน่านกกก นางรัตนา ยะอนันต์ โรงเรียนวัดใหม่ นางชลาลัย บุญศรีศิริ โรงเรียนลับแลพิทยาคม นางดวงเดือน วณิชสรรพ โรงเรียนบ้านห้วยใต้ นางลำพึง อ่อนอุระ โรงเรียนด่านแม่คำมัน และนายผจญ ห่อทอง โรงเรียนด่านแม่คำมันพิทยาคมโดยมีศึกษานิเทศก์ วีระวุฒิ วงศ์สันต์ หัวหน้าคณะวิจัยเป็นผู้ดำเนินรายการ วิธีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ใช้วิธีการเดียวกันกับผู้บริหารต่างกันที่ประเด็นของการแลกเปลี่ยนเท่านั้น รายละเอียดและข้อสรุป ดังนี้

ประเด็นการแลกเปลี่ยน ที่ 1 คุณครูทุกท่าน..คิดว่าการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อการอนุรักษ์ฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นครั้งนี้ มีประโยชน์อย่างไรบ้าง...

ผู้ดำเนินรายการแนะนำคณะครูที่ร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ แล้วเริ่มประเด็นที่ 1 ซึ่งคณะครูร่วมกันบอกประโยชน์สรุปได้เป็น 2 ด้าน คือ

ด้านวิชาการ

- รู้และเข้าใจวิถีวิเคราะห์หลักสูตร
- ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษามากขึ้น
- นำความรู้ด้านภูมิปัญญาไปเพิ่มเติมในหลักสูตรสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสม
- ได้พัฒนาการเขียนแผนจัดการเรียนรู้ไปในทางที่ดีมากขึ้น
- ใช้ประโยชน์การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อพัฒนาความก้าวหน้าทาง

วิชาการได้

- นักเรียนได้เรียนรู้เกิดจิตสำนึกการอนุรักษ์ และสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น

ด้านสังคม

- นักเรียนสามารถนำความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นในบางเรื่องไปใช้ในชีวิต

ประจำวันได้

- ช่วยรักษาและฟื้นฟู เอกลักษณ์ของท้องถิ่นไม่ให้สูญหาย
- ทำให้รู้ว่าแต่ละท้องถิ่นมีสิ่งที่ดี ๆ อะไรบ้าง

ประเด็นการแลกเปลี่ยน ที่ 2 จากการทดลองจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของโรงเรียนท่านมีอะไรบ้างที่ท่านพึงพอใจบ้าง....

จากประเด็นที่ 2 คณะครูมีความพึงพอใจ คือ

- 1) นักเรียนให้ความสนใจ ตั้งใจในการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นค่อนข้างสูงมาก
- 2) นักเรียนสามารถปฏิบัติกิจกรรมภาคปฏิบัติได้ดีมาก และมีผลงานเป็นรูปธรรม
- 3) ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น มีความกระตือรือร้นที่จะถ่ายทอดความรู้ให้นักเรียน
- 4) ผู้ปกครองพึงพอใจที่บุตรหลานได้เรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 5) นักเรียนบางส่วนใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการหารายได้ระหว่างเรียน

ประเด็นการแลกเปลี่ยนที่ 3 ในขณะที่จัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น..พฤติกรรมของนักเรียนเป็นอย่างไรบ้าง

จากประเด็นที่ 3 พฤติกรรมของนักเรียนในภาพรวม ได้แก่

- 1) นักเรียนมีความตั้งใจ สนใจเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นดีมาก
- 2) นักเรียนมีความมานะพยายามสร้างสรรค์ผลงานอย่างมีความสุขและภาคภูมิใจ
- 3) นักเรียนให้ความเคารพ และเชื่อฟังครูภูมิปัญญาท้องถิ่น

ประเด็นการแลกเปลี่ยนที่ 4 คุณครูทุกท่าน..มีความมั่นใจมากน้อยเพียงใดที่จะขยายผลการจัดการเรียนรู้ให้ครอบคลุมกลุ่มสาระ ฯ/รายวิชา มากกว่าที่ได้ทดลองไปแล้ว

จากประเด็นที่ 4 คณะครูส่วนใหญ่ มีความมั่นใจต่อการขยายผลไปสู่กลุ่มสาระ ฯ/รายวิชาอื่นและมีเพียงส่วนน้อยที่ขอจัดการเรียนรู้ 4 กลุ่มสาระ ฯ/รายวิชาที่ได้ทดลองไปก่อน

จากประเด็นการแลกเปลี่ยนประเด็นที่ 1-4 สรุปว่า คณะครูสามารถดำเนินการขยายผลการพัฒนาหลักสูตรฯ ได้และมีความพึงพอใจต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน

นอกจากนี้ คณะผู้ดำเนินการวิจัยยังได้ขอให้คณะครู และผู้บริหารจากอำเภออื่นที่ให้ความสนใจมาร่วมงาน ตอบแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อการอนุรักษ์ฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งมีผู้บริหาร 20 คน และคณะครู 42 คน รวมทั้งสิ้น 62 คน ดังตารางที่ 7

ภาพที่ 29 ครูผู้สอนแลกเปลี่ยนเรียนประเด็นต่าง ๆ ร่วมกัน

ตารางที่ 8 แสดงภาพรวมระดับความคิดเห็นของผู้ร่วมงานเวทีวิชาการและนิทรรศการ
"การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อการอนุรักษ์ฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่น
อำเภอลี้แล จังหวัดอุดรธานี"

ที่	รายการ	$\bar{X}$	S.D.
1	ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ มีความดีความงามแฝงอยู่ภายใน	4.71	0.46
2	ควรมีการสืบสานถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ดีและมีความสำคัญต่อไป	4.77	0.42
3	การจัดให้นักเรียนเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นสิ่งที่เหมาะสม	4.68	0.47
4	การจัดทำระบบข้อมูลและสารสนเทศภูมิปัญญาท้องถิ่นระดับอำเภอและจังหวัดอย่างเป็นระบบ	4.29	0.69
5	การจัดทำหนังสือเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นของทุกอำเภอ เพื่อการเรียนรู้ และเพื่อการท่องเที่ยว	4.48	0.72
รวมเฉลี่ย		4.59	0.55

จากตารางที่ 8 พบว่า ภาพรวมระดับความคิดเห็นของผู้บริหารและครูที่มาร่วมงานเวทีวิชาการและนิทรรศการ "การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อการอนุรักษ์ฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่น อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์" อยู่ในระดับมาก ทุกข้อรายการ โดยมี "ควรมีการสืบสานถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ดี และมีคุณค่าต่อ ๆ ไป" และ "ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นสิ่งที่มีความดี ความงามแฝงอยู่ภายใน" มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 4.77 และ 4.71 ตามลำดับ และมีข้อคิดเห็นเพิ่มเติมได้แก่

1. ควรขยายเครือข่ายโครงการนี้ให้กับอำเภออื่นด้วย เพราะได้ประโยชน์ทั้งครูและนักเรียน ตลอดจนชุมชน
2. ควรขยายผลไปที่อำเภออื่น ๆ เพื่อร่วมกันอนุรักษ์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงอยู่ต่อไป
3. เสียเวลาเวลาน้อยไปหน่อย การแสดงมีน้อย
4. สถานที่จัดคับแคบไป
5. สมควรอนุรักษ์ให้คงไว้ตลอดไป มีประโยชน์และมีคุณค่ามาก

จากกิจกรรมเวทีวิชาการและนิทรรศการ ระดับอำเภอและเขตพื้นที่การศึกษาที่น่าเสนอข้างต้น ประเมินผลความสำเร็จได้จาก เวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และแบบสอบถามผู้ร่วมงานที่ไม่ใช่อำเภอลับแล มีความเห็นสอดคล้องอย่างลงตัวที่ผู้บริหารและครูต่างมีความมั่นใจในการที่จะนำตัวอย่างและแนวทางการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อการอนุรักษ์ฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้เรียนรู้จากอำเภอลับแลไปดำเนินงานในโรงเรียนของตนเองต่อไป

กล่าวโดยภาพรวมแล้ว จะเห็นได้ว่า แนวทางการส่งเสริมการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อการอนุรักษ์ฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1 โดยความร่วมมือของสถานศึกษากับชุมชน อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ ทั้ง 5 ขั้นตอน ที่ทดลองใช้ครั้งนี้มีความเหมาะสมต่อการส่งเสริมพัฒนาบุคลากรการศึกษาในความรับผิดชอบรวมทั้งชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้อย่างเป็นรูปธรรม

3. รูปแบบการส่งเสริมการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อการอนุรักษ์ฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่น ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1 โดยความร่วมมือของสถานศึกษากับชุมชน อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์

ภายหลังจากที่คณะผู้ดำเนินการวิจัย ได้ทดลองปฏิบัติงานตามแนวทางการส่งเสริมการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อการอนุรักษ์ฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่น ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1 โดยความร่วมมือของสถานศึกษากับชุมชน อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์

แล้วนั้น คณะผู้ดำเนินการวิจัยได้มีการประชุมเพื่อสรุปผลการดำเนินงานและรูปแบบการส่งเสริมการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อการอนุรักษ์ฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรดิตถ์ เขต 1 โดยความร่วมมือของสถานศึกษากับชุมชนอำเภอลับแล จังหวัดอุดรดิตถ์ ซึ่งได้เชิญตัวแทนผู้บริหารและครูแกนนำบางท่านเข้าร่วมประชุมด้วย ผลการประชุมมีข้อสรุปร่วมกันให้ปรับแนวทางการส่งเสริมการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อการอนุรักษ์ฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่น ๔ ที่ประกอบด้วย 5 ขั้นตอนเดิมเพิ่มเป็น 8 ขั้นตอนคือ 1) กำหนดเครือข่ายตามบริบทท้องถิ่น 5 เครือข่าย 2) เตรียมการดำเนินงาน 3) เสริมความรู้และแนวคิด 4) ปฏิบัติการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อการอนุรักษ์ฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่น 5) ทดลองจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น 6) ติดตามให้คำแนะนำ 7) สรุปผลการทดลองจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น 8) เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ การปรับเปลี่ยนขั้นตอนดังกล่าวมี 2 ลักษณะคือ การเพิ่มจำนวนขั้นตอนและการเปลี่ยนชื่อบางขั้นตอนให้มีความเหมาะสม ดังนี้

3.1 *ขั้นตอนที่ 1 เดิม "เตรียมความพร้อมเพื่อการพัฒนา"* จะประกอบด้วยกิจกรรมย่อย 7 กิจกรรมคือ กำหนดเครือข่ายโรงเรียน 5 เครือข่าย กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย กำหนดเครือข่ายการวิจัย กำหนดแนวทางการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ประชุมชี้แจงเครือข่ายโรงเรียน ประชุมปฏิบัติการระดับเครือข่ายโรงเรียนและประชุมปฏิบัติการ 5 เครือข่ายโรงเรียนระดับอำเภอที่ประชุมคณะผู้ดำเนินการวิจัย ตัวแทนผู้บริหารโรงเรียนและครู ที่มีส่วนร่วมโครงการพิจารณาแล้วมีความเห็นพ้องกันให้ปรับเพิ่มจำนวนขั้นตอน และชื่อขั้นตอนเป็น 3 ขั้นตอนคือ 1) กำหนดเครือข่ายตามบริบทท้องถิ่น 5 เครือข่าย 2) เตรียมการดำเนินงาน 3) เสริมความรู้และแนวคิด เนื่องจากเหตุผล 3 ประการคือ *ประการแรก* ขั้นตอนที่ 1 "เตรียมความพร้อมเพื่อการพัฒนา" มีกิจกรรมย่อยมากถึง 7 กิจกรรม ทำให้ไม่สะดวกในการนำไปปฏิบัติ อาทิเช่น การใช้ระยะเวลาติดต่อกันค่อนข้างนาน ความไม่สะดวกต่อการประสานงาน การจัดเก็บรวบรวมข้อมูลและสรุปข้อมูลที่มีหลายประเด็น *ประการที่สอง* การจัดให้ "กำหนดเครือข่ายโรงเรียน 5 เครือข่าย" เป็นขั้นตอนที่ 1 เพราะการกำหนดเครือข่ายโรงเรียนต้องดำเนินการโดยอาศัยข้อมูลระดับพื้นที่แต่ละโรงเรียน หมู่บ้าน และตำบล ประกอบกับภูมิปัญญาท้องถิ่น คณะผู้ร่วมงานวิจัยต้องระดมกันลงพื้นที่หลายครั้ง กว่าจะได้ข้อมูลเพื่อนำมาสรุป และตัดสินใจกำหนดเครือข่าย จึงนับให้เป็นขั้นตอนแรกที่มีความสำคัญ *ประการที่สาม* ขั้นตอนที่ 2 "เตรียมการดำเนินงาน" ประกอบด้วย กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย กำหนดเครือข่ายการวิจัย และกำหนดแนวทางการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษามีความสอดคล้องกับชื่อขั้นตอนที่แสดงให้เห็นถึงการเตรียมการ และยังเป็นบทบาทโดยตรงของทีมวิจัย ส่วนขั้นตอนที่ 3 "เสริมความรู้และแนวคิด" ประกอบด้วย ประชุมชี้แจง

เครือข่ายโรงเรียน ประชุมปฏิบัติการระดับเครือข่ายโรงเรียนและประชุมปฏิบัติการ 5 เครือข่าย โรงเรียนระดับอำเภอเป็นบทบาทร่วมกันของเครือข่ายการวิจัยที่ต้องแลกเปลี่ยนความรู้และแนวคิด ซึ่งกันและกัน

3.2 ขั้นตอนที่ 3 เดิม "ทดลองจัดการเรียนรู้/ติดตามให้คำแนะนำ" ประกอบด้วย 2 กิจกรรมคือ การทดลองจัดการเรียนรู้กับการติดตามให้คำแนะนำที่ประชุมคณะผู้วิจัย ตัวแทนผู้บริหารโรงเรียน และครูที่มีส่วนร่วมโครงการพิจารณาแล้ว มีความเห็นร่วมกันให้ปรับขั้นตอนที่ 3 เดิมเป็น 2 ขั้นตอนใหม่ (ทดลองจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น, ติดตามให้คำแนะนำ)โดยมี เหตุผล 2 ประการ ได้แก่ 1) ทดลองจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นบทบาทหน้าที่ของโรงเรียน ทุกโรงเรียนในการเตรียมการให้พร้อม ดำเนินการและประเมินภาพความสำเร็จด้วยตนเอง 2) ติดตามให้คำแนะนำเป็นบทบาทโดยตรงของทีมวิจัยที่ต้องออกเก็บข้อมูลการดำเนินการทดลอง ของโรงเรียน ดังนั้น การปรับขั้นตอนที่ 3 เดิม เป็น 2 ขั้นตอนใหม่ ก็เพื่อให้เห็นกระบวนการทำงานที่ ต่างกันตามบทบาทหน้าที่ของผู้เกี่ยวข้อง

กล่าวโดยสรุป แนวทางการส่งเสริมการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 5 ขั้นตอนกับ รูปแบบการส่งเสริมการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 8 ขั้นตอน พิจารณาในด้านเนื้อหาสาระแล้ว ไม่แตกต่างกันแต่ประการใด รวมทั้งการปรับเปลี่ยนก็เป็นเพียงการเพิ่มจำนวนขั้นตอน และการ เปลี่ยนชื่อบางขั้นตอนให้มีความเหมาะสม อย่างไรก็ตามหากจะมองในเชิงวิชาการ และ กระบวนการนำไปปฏิบัติแล้ว คณะผู้วิจัยและเครือข่ายการวิจัยยังมีความเห็นให้ปรับแนวทางการ ส่งเสริมการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ดังกล่าวแล้วข้างต้น รายละเอียดดังแผนภาพที่ 18

แผนภาพที่ 14 แสดงรูปแบบการส่งเสริมการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อการอนุรักษ์ฟื้นฟู ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรดิตถ์ เขต 1 โดยความร่วมมือของสถานศึกษากับชุมชน อำเภอลับแล จังหวัดอุดรดิตถ์

4. แนวทางในการขับเคลื่อนเพื่อการพัฒนา/งานวิจัย

จากการศึกษาและทดลองใช้แนวทางการส่งเสริมการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อการอนุรักษ์พันธุภูมิปัญญาท้องถิ่นของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรดิตถ์ เขต 1 โดยความร่วมมือของสถานศึกษากับชุมชน อำเภอลับแล จังหวัดอุดรดิตถ์ ตลอดจนปรับขั้นตอนบางขั้นตอนเพื่อความเหมาะสมกับการนำไปใช้ จนกระทั่งได้รูปแบบการส่งเสริมการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อการอนุรักษ์พันธุภูมิปัญญาท้องถิ่นของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรดิตถ์ เขต 1 โดยความร่วมมือของสถานศึกษากับชุมชน อำเภอลับแล จังหวัดอุดรดิตถ์ ซึ่งได้นำเสนอรายละเอียดแล้วข้างต้น คณะผู้ดำเนินการวิจัยได้ประชุมหารือเพื่อกำหนดแนวทางในการขับเคลื่อนเพื่อการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของโรงเรียนในอำเภอลับแล รวม 3 กิจกรรมด้วยกัน คือ

4.1 ส่งเสริมให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครูแกนนำขยายผลประสบการณ์ที่ได้จากการเรียนรู้การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อการอนุรักษ์พันธุภูมิปัญญาท้องถิ่นให้กับบุคลากรของโรงเรียนทุกคน เพื่อให้เกิดเอกภาพในการปฏิบัติงานร่วมกัน เพราะการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาถือเป็นบทบาทหน้าที่โดยตรงของผู้บริหารและคณะครูทุกคน และเมื่อบุคลากรทุกคนมีความรู้ความเข้าใจไปในทิศทางอันเดียวกันแล้ว ทุกโรงเรียนจะสามารถเตรียมการจัดการเรียนรู้โดยเพิ่มเนื้อหาสาระภูมิปัญญาท้องถิ่นให้มีความหลากหลายมากขึ้น ต่อจากความสำเร็จที่ได้ทดลองจัดการเรียนรู้ไปบ้างแล้ว

4.2 ส่งเสริมให้ทุกเครือข่ายโรงเรียน ร่วมกันค้นคว้ารวบรวมองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของอำเภอลับแล ทั้ง 8 ด้านในทุกเรื่องนำมาจัดการเรียนรู้ จากนั้นจึงพิจารณาว่าข้อมูลในแต่ละเรื่องที่ได้มาจะดำเนินการพัฒนาให้เป็นสื่อประกอบการเรียนรู้อะไรได้บ้าง อาทิเช่น ใบความรู้ เอกสารเสริมความรู้ หนังสืออ่านเสริมประสบการณ์เรื่องต่าง ๆ รวมทั้งสื่อการเรียนรู้ประเภทไอที เพราะนอกจากจะเป็นการอนุรักษ์ฟื้นฟูในเชิงการเรียนรู้และคุณค่าแล้ว ยังจะเป็นการกันช่วยอนุรักษ์พันธุ์ร่องรอยหรือหลักฐานของภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้น ๆ ซึ่งนับวันอาจสูญหายและเปลี่ยนแปลงไปจากสภาพจริง

4.3 จัดให้มีกิจกรรมยกย่องเชิดชูครูภูมิปัญญาท้องถิ่นในด้านต่าง ๆ โดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรดิตถ์ เขต 1 ร่วมมือกับทุกโรงเรียนในอำเภอลับแล สรรวจและขึ้นทะเบียนครูภูมิปัญญาท้องถิ่น จัดการประชุมสัมมนาครูภูมิปัญญาท้องถิ่นทุกปีการศึกษา และมอบใบประกาศเกียรติคุณยกย่อง รวมทั้งเผยแพร่ชื่อเสียงของครูภูมิปัญญาท้องถิ่นต่อสาธารณชน

ส่วนแนวทางในการขับเคลื่อนเพื่อพัฒนางานวิจัยคณะผู้ดำเนินการวิจัยได้กำหนดแนวทางไว้ 3 แนวทางเช่นเดียวกัน คือ

1) ส่งเสริมให้ทุกโรงเรียนในอำเภอลับแล ใช้ประสบการณ์ตรงจากการมีส่วนร่วมโครงการวิจัยของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1 ครั้งนี้ วางแผนต่อยอดการวิจัยพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของตนเองให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้นตามความต้องการ รวมทั้งยังสามารถวิจัยพัฒนาสื่อการเรียนรู้ต่าง ๆ ควบคู่กันไปได้ด้วย

2) ส่งเสริมให้ทุกโรงเรียนในสังกัดอีก 4 อำเภอคือ อำเภอเมืองอุตรดิตถ์ อำเภอพิชัย อำเภอตรอน และอำเภอทองแสนขัน มีความตระหนักเห็นประโยชน์ของการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อการอนุรักษ์ฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่น และมีการดำเนินการวิจัยพัฒนาอย่างมีส่วนร่วมโดยอาศัยแหล่งเรียนรู้หลักคือ โรงเรียนในอำเภอลับแล และกลุ่มงานพัฒนาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานและกระบวนการเรียนรู้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1

3) ส่งเสริมให้ศึกษานิเทศก์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1 แสวงหาความร่วมมือเพื่อดำเนินวิจัยพัฒนากับโรงเรียนใน 4 อำเภอข้างต้น โดยอาศัยงบประมาณจากต้นสังกัด หรือแหล่งเงินทุนต่าง ๆ

ตอนที่ 7 กระบวนการเรียนรู้และบทเรียนจากการดำเนินงาน

จากการศึกษารูปแบบการส่งเสริมการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อการอนุรักษ์ฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุตรดิตถ์เขต 1 โดยความร่วมมือของสถานศึกษากับชุมชน อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ ทำให้ชุมชน โรงเรียนและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1 ได้เรียนรู้ร่วมกันอย่างหลากหลายสามารถนำเสนอกระบวนการเรียนรู้และบทเรียนจากการดำเนินงานใน 5 ประเด็นคือ กระบวนการเรียนรู้ บทเรียนจากการดำเนินการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน ผลสะท้อนจากผู้เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิจัยและการศึกษาวิจัยช่วยคลี่คลายปัญหาของบุคลากรทางการศึกษาอย่างไร

1. กระบวนการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ที่เกิดจากการศึกษารูปแบบการส่งเสริมการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อการอนุรักษ์ฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1 โดยความร่วมมือของสถานศึกษากับชุมชน อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์มีดังต่อไปนี้

1.1 การสร้างความเข้าใจร่วมกัน แบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ ส่วนแรกเป็นการสร้างความเข้าใจร่วมกันของคณะผู้ดำเนินการศึกษาวิจัย ซึ่งประกอบด้วยการประชุมเตรียมการและสรุปข้อมูลผลการดำเนินงานทั้งระยะที่ 1 และ 2 จำนวน 9 ครั้ง ควบคู่กันไป เพราะจากการประชุมในแต่ละครั้งคณะผู้ดำเนินการวิจัย จะมีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้แนวคิดจากกันและกันอย่างสม่ำเสมอทำให้เกิดการเรียนรู้ภาคทฤษฎีและปฏิบัติไปในทิศทางเดียวกัน อีกทั้งยังช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานที่บังเกิดผลสำเร็จร่วมกันตลอดระยะเวลาการศึกษาวิจัย ส่วนที่ 2 เป็นการสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างคณะผู้ดำเนินการศึกษาวิจัยกับเครือข่ายแกนนำร่วมการศึกษาวิจัย ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา คณะครู และตัวแทนชุมชนโดยดำเนินกิจกรรมร่วมกันตั้งแต่การประชุมชี้แจงให้รู้ถึงที่มาของโครงการศึกษาวิจัย กรอบความคิด แนวทางการดำเนินงาน ตลอดจนประโยชน์การศึกษาวิจัย ซึ่งทำให้เครือข่ายแกนนำร่วมการศึกษาวิจัยมีความรู้ความเข้าใจ และพร้อมที่จะเริ่มปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันตามลำดับ

1.2 การแลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็นเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ต่อเนื่องจากการที่ผู้เกี่ยวข้องทุกระดับมีความรู้ความเข้าใจร่วมกัน เกิดความตระหนักความต้องการที่สอดคล้องกันในเบื้องต้น ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็นในทุกครั้งของกิจกรรมพบปะร่วมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการประชุมปฏิบัติการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อการอนุรักษ์ฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่น 5 เครือข่ายโรงเรียนในระยะที่ 1 ซึ่งโดยสรุปจะเกี่ยวข้องกับข้อมูลเบื้องต้นต่าง ๆ เช่น ข้อมูลสภาพศักยภาพ และสถานการณ์การจัดทำและใช้หลักสูตรสถานศึกษาข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นและการจัดระบบการเรียนรู้ ข้อมูล SWOT โรงเรียนแต่ละเครือข่ายโรงเรียน และข้อมูลการมีส่วนร่วมของชุมชน เป็นต้น ส่วนระยะที่ 2 จะเป็นการแลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็นที่เป็นผลจากการปฏิบัติการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อการอนุรักษ์ฟื้นฟู ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผลการทดลองใช้หลักสูตรสถานศึกษาทุกเครือข่ายโรงเรียนและการจัดกิจกรรมเวทีวิชาการและนิทรรศการระดับอำเภอและระดับเขตพื้นที่การศึกษาตามลำดับ ดังนั้น จากกิจกรรมแรกถึงกิจกรรมสุดท้ายดังกล่าวข้างต้น ผู้เกี่ยวข้องทุกระดับล้วนแล้วได้อาศัยการแลกเปลี่ยนข้อมูลความคิดเห็นเป็นฐานการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และนับเป็นการเรียนรู้ที่ทรงคุณค่ามีประโยชน์ต่อสังคมโดยรวมมากที่สุด

1.3 การยอมรับความคิดเห็น ในการดำเนินการศึกษาวิจัยจำเป็นต้องอาศัยความรู้ความสามารถและความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาคราชการและภาคประชาชน เพื่อก้าวร่วมกันไปสู่ความสำเร็จภายใต้กระบวนการเรียนรู้ที่เกิดจากการยอมรับความคิดเห็น เริ่มจากในกลุ่มของคณะผู้ดำเนินการศึกษาวิจัย จำนวน 11 คน ที่ยึดถือหลักการการมีส่วนร่วมและประโยชน์

ต่อส่วนรวมเป็นสำคัญ ช่วยให้การตัดสินใจลงความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ เป็นไปด้วยดีนอกจากนั้น การที่ภาคราชการยอมรับความคิดเห็นของภาคประชาชนในเรื่องที่พวกเขามีความรู้มีความใกล้ชิดกับภูมิปัญญาท้องถิ่นต่าง ๆ ถือเป็นความถูกต้องที่สุดต่อการจะได้ข้อมูลที่แท้จริงในเรื่องนั้น ๆ อีกทั้งยังเป็นการเปิดโอกาสให้ภาคประชาชนได้ก้าวเข้ามามีส่วนร่วมอย่างภาคภูมิใจ เกิดความรัก ชื่นชมและพร้อมที่จะร่วมมือกับทางราชการอย่างถึงที่สุดต่อไป

1.4 การฝึกอบรมเพิ่มทักษะการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อการอนุรักษ์ฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นของโรงเรียนในอำเภอลับแล ที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุทรดิตถ์ เขต 1 เป็นเรื่องใหม่ครั้งแรกที่มีการดำเนินงานอย่างเต็มรูปแบบตามหลักวิชาการที่เปิดโอกาสให้ จึงมีความจำเป็นที่ต้องมีการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มทักษะความรู้และฝึกปฏิบัติให้กับผู้เกี่ยวข้องตามลำดับ เริ่มจากคณะผู้ดำเนินการวิจัย 11 คน ที่ได้อาศัยการฝึกอบรมเพิ่มทักษะแบบค่อยเป็นค่อยไปใน การประชุมเตรียมการหรือสรุปผลทุกครั้ง ทำให้การเรียนรู้มีความต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพต่อการปฏิบัติงานศึกษาวิจัย ในส่วนของเครือข่ายแกนนำโรงเรียนและชุมชน ยิ่งต้องเพิ่มความละเอียดรอบคอบในการฝึกอบรมเพิ่มทักษะมากขึ้น กล่าวคือ กิจกรรมในช่วงแรก ๆ จะเน้นไปที่ การสร้างความตระหนักและความจำเป็นที่ต้องมีการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การร่วมกัน วิเคราะห์หาคำตอบหรือความรู้ท้องถิ่นระดับโรงเรียนและระดับอำเภอ และแนวทางการพัฒนาหลักสูตร สถานศึกษาเพื่อการอนุรักษ์ฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่น ต่อเนื่องด้วยกิจกรรมในช่วงที่ 2 ที่เป็นลักษณะ ของการประชุมปฏิบัติการแบบพาทำ จนกระทั่งได้หลักสูตรสถานศึกษา และทดลองจัดการเรียนรู้ ตามที่โรงเรียนต้องการครบทุกโรงเรียน จึงถือได้ว่าการฝึกอบรมเพิ่มทักษะที่ดำเนินขึ้นอยู่ปัจจุบัน และการเลือกวิธีการที่เหมาะสม

2. บทเรียนจากการดำเนินงาน ภายหลังจากการศึกษารูปแบบการส่งเสริมการพัฒนา หลักสูตรสถานศึกษาเพื่อการอนุรักษ์ฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุทรดิตถ์ เขต 1 โดยความร่วมมือของสถานศึกษากับชุมชน อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ ครั้งนี้ คณะผู้ดำเนินการศึกษาวิจัยได้เรียนรู้และเพิ่มพูนประสบการณ์จากการดำเนินงานในประเด็น สำคัญที่มีส่วนเกื้อหนุนให้งานบรรลุความสำเร็จตามเป้าหมาย และรวมทั้งเป็นข้อจำกัดที่ควร คำนึงถึง ได้แก่ การกำหนดกรอบแนวคิดการศึกษาวิจัย การทำงานเป็นทีม และการกำหนด ขอบเขตด้านพื้นที่และประชากร/กลุ่มเป้าหมาย มีรายละเอียดคือ

2.1 การกำหนดกรอบแนวคิดการศึกษาวิจัย โครงการศึกษาวิจัยรูปแบบการส่งเสริมการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อการอนุรักษ์พันธุภูมิปัญญาท้องถิ่นของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรดิตถ์ เขต 1 โดยความร่วมมือของสถานศึกษากับชุมชน อำเภอลับแล จังหวัดอุดรดิตถ์ครั้งนี้ ใช้รูปแบบแนวทางการศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่ต้องกำหนดกรอบแนวคิดสำหรับใช้เป็นเครื่องนำทางหรือเข็มทิศสำหรับทีมงานการศึกษาวิจัย และผู้มีส่วนร่วมโครงการทุกคนที่สามารถอธิบายให้ผู้อื่นเข้าใจได้ว่า การที่จะได้มาซึ่งรูปแบบการส่งเสริมการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อการอนุรักษ์พันธุภูมิปัญญาท้องถิ่นของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรดิตถ์ เขต 1 โดยความร่วมมือของสถานศึกษากับชุมชน อำเภอลับแล จังหวัดอุดรดิตถ์ นั้นมีอะไรบ้างที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับบทบาทหน้าที่ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เป็นต้นว่า ปัญหาของหลักสูตรสถานศึกษาที่มีการจัดทำโดยขาดเอกภาพทางความคิดและการมีส่วนร่วม อีกทั้งขาดการพัฒนาให้เหมาะสมกับยุคสมัย การกระตุ้นให้สถานศึกษา องค์กรท้องถิ่นและชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและพยายามสร้างความตระหนักให้เห็นความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนเรียนรู้แนวทางการพัฒนา แล้วลงมือปฏิบัติการพัฒนาร่วมกันอย่างเข้มแข็ง ทดลองจัดการเรียนรู้และสรุปผลการจัดการเรียนรู้จนกระทั่งสามารถมองเห็นแนวทางและรูปแบบการส่งเสริมการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อการอนุรักษ์พันธุภูมิปัญญาท้องถิ่นของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรดิตถ์ เขต 1 โดยความร่วมมือของสถานศึกษากับชุมชน อำเภอลับแล จังหวัดอุดรดิตถ์ในที่สุด จากที่กล่าวแล้วข้างต้นนับได้ว่าการกำหนดกรอบแนวคิดการศึกษาวิจัยที่ดีเป็นรูปธรรมต่อการปฏิบัติได้จริง จะช่วยให้การดำเนินการศึกษาวิจัยประสบผลสำเร็จในเชิงวิสัยทัศน์แล้ว

2.2 การทำงานเป็นทีม การดำเนินการศึกษาวิจัยแบบเป็นคณะหรือเป็นทีมครั้งนี้ จัดเป็นการปฏิบัติงานครั้งแรกของคณะผู้ดำเนินการวิจัยทั้ง 11 คน ผู้เขียนรายงานการศึกษาวิจัยในฐานะหัวหน้าทีมตระหนักดีว่า การทำงานเป็นทีมเท่านั้นที่จะทำให้เกิดความสำเร็จ จึงวางระบบการทำงานเป็น 2 ระบบคือ ระบบการเตรียมความพร้อมและระบบการปฏิบัติงานภาคสนาม

ระบบการเตรียมความพร้อม คณะศึกษาวิจัยมีการเตรียมความพร้อมในการดำเนินงาน 2 ลักษณะด้วยกันคือ การเตรียมความพร้อมภายในคณะศึกษาวิจัย และการเตรียมความพร้อมแก่นำเครือข่ายโรงเรียนและชุมชน ซึ่งทั้ง 2 ลักษณะมีความคล้ายคลึงกันในด้านเนื้อหาและเป้าหมาย เพียงแต่แตกต่างกันในด้านวิธีการ วัตถุประสงค์สำคัญที่ต้องมีการเตรียมความพร้อม ก็คือ เพื่อเพิ่มพูนภาคความรู้ และความมั่นใจให้กับผู้เกี่ยวข้องทั้ง 2 ระดับข้างต้น

ระบบการปฏิบัติงานภาคสนาม เป็นการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างคณะศึกษาวิจัยกับแกนนำเครือข่ายโรงเรียนและชุมชน ที่ต้องอาศัยการประชุมปฏิบัติการแบบเปิดเวทีการพูดคุย การอภิปราย การวิพากษ์วิจารณ์ของการทำงานร่วมกันช่วงแรก ๆ เพื่อหล่อหลอมแนวความคิดให้ไปในทิศทางเดียวกัน จากนั้นคณะศึกษาวิจัยแบ่งความรับผิดชอบเครือข่ายโรงเรียน และใช้วิธีการพาคิดพาทำแบบกัลยาณมิตรดำเนินการพัฒนาลักสูตรสถานศึกษาเพื่อการอนุรักษ์ฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่น ทดลอง และสรุปผลการทดลองจัดการเรียนรู้ร่วมกัน

2.3 การกำหนดขอบเขตด้านพื้นที่ ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย การศึกษาวิจัยรูปแบบการส่งเสริมการพัฒนาลักสูตรสถานศึกษาเพื่อการอนุรักษ์ฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรดิตถ์ เขต 1 โดยความร่วมมือของสถานศึกษากับชุมชน อำเภอลับแล จังหวัดอุดรดิตถ์ ครั้งนี้ได้กำหนดขอบเขตด้านพื้นที่และประชากร/กลุ่มเป้าหมายไว้คือ ด้านพื้นที่ได้แก่ โรงเรียนในเขตอำเภอลับแล 30 โรงเรียน ด้านประชากร ได้แก่ผู้บริหารสถานศึกษา 30 คน และกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ครูแกนนำโรงเรียนละ 4 คน รวม 120 คน ตัวแทนชุมชนโรงเรียนละ 4 คน รวม 120 คน รวมทั้งสิ้น 240 คน ซึ่งการกำหนดดังกล่าวมีทั้งจุดแข็งและจุดอ่อน ดังนี้

จุดแข็ง พิจารณาในด้านปริมาณ โรงเรียนของอำเภอลับแล 30 โรงเรียนได้รับการส่งเสริมพัฒนา เกิดการเรียนรู้มีความเข้าใจและมั่นใจในการพัฒนาลักสูตรสถานศึกษาเพื่อการอนุรักษ์ฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเองมากยิ่งขึ้น สรุปได้ว่าครอบคลุมทั้งอำเภอและทุกโรงเรียน มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นพร้อม ๆ กัน

จุดอ่อน พิจารณาในด้านคุณภาพ การกำหนดพื้นที่การศึกษาวิจัยที่มากถึง 30 โรงเรียน หรือทั้งอำเภอลับแล มีผลกระทบต่อประสิทธิภาพและความลึกซึ้งของการศึกษาวิจัยอีกทั้งการเสริมความรู้แนวคิดและฝึกปฏิบัติการพัฒนาลักสูตรสถานศึกษามีข้อจำกัดกระทำได้เพียงครูแกนนำ/ตัวแทนชุมชนเท่านั้น สรุปได้ว่า ถ้าจะให้ได้อย่างแท้จริงควรใช้วิธีการพัฒนาทั้งโรงเรียน

3. การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานในมิติของชุมชน โรงเรียน และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา การเปลี่ยนแปลงในมิติของชุมชน พบว่า มีความชัดเจนใน 2 ลักษณะคือ ประการแรก เป็นการแสดงออกซึ่งการให้ความสำคัญสนับสนุนอย่างเต็มที่ ที่โรงเรียนจะมีการเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น การสนับสนุนทั้งคำพูด น้ำเสียง กริยาท่าทาง และประการที่สองยินดีที่จะเป็นครูภูมิปัญญาให้กับโรงเรียนโดยไม่เรียกค่าตอบแทน

ในมิติของโรงเรียน พบว่า มีการเปลี่ยนแปลงจากผู้บริหาร และคณะครูแกนนำ 3-4 คน ที่มีส่วนร่วมการวิจัย ด้วยการถ่ายทอดแนวคิด ความรู้แก่ครูที่ไม่ได้ร่วมการวิจัย ให้เห็นถึงความจำเป็น และประโยชน์ของการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาร่วมกันทั้งโรงเรียน รวมทั้งมีการขยายการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพิ่มขึ้นในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ ในปีการศึกษา 2550

สำหรับมิติของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา พบว่า ระดับผู้บริหารให้ความสนใจและสนับสนุนการวิจัยด้วยดี รวมทั้งระดับบุคลากรทางการศึกษาก็ได้ให้ความสนใจโดยการเข้าร่วมงานเวทีวิชาการและนิทรรศการ ระดับเขตพื้นที่ในวันที่ 2 ตุลาคม 2549 ณ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี เขต 1 เป็นจำนวนมาก

4. ผลสะท้อนจากผู้เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิจัย ภายหลังสิ้นสุดโครงการคณะผู้ดำเนินการวิจัยได้จัดทำแบบสอบถามความคิดเห็นจากผู้เกี่ยวข้องกับการวิจัยพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อการอนุรักษ์ฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา (30 คน) คณะครู (60 คน) นักเรียน (135 คน) ผู้ปกครอง (262 คน) และชุมชน (88 คน) ฉะนั้น จึงขอนำเสนอผลสะท้อนจากผู้เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิจัยในรูปแบบตารางแสดงระดับความคิดเห็น ตารางที่ 8-13 มีรายละเอียดตามลำดับดังนี้

ตารางที่ 9 แสดงระดับความคิดเห็นการมีส่วนร่วมในโครงการวิจัย ฯ ส่งผลต่อผู้เกี่ยวข้องของคณะผู้บริหารสถานศึกษาทุกโรงเรียน

รายการ	$\bar{X}$	S.D.
1. ผู้บริหารและคณะครูทราบถึงความจำเป็นที่ต้องมีการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้ทันต่อเหตุการณ์อยู่เสมอ	4.47	0.64
2. ผู้บริหารและคณะครูมีความรู้ความเข้าใจถึงกระบวนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อการอนุรักษ์ฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นของอำเภอ ลับแล จังหวัดอุดรธานี	4.20	0.68
3. ผู้บริหารและคณะครูมีความมั่นใจที่จะพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้มีความสมบูรณ์ต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนมากยิ่งขึ้น	4.07	0.46

ตารางที่ 9 (ต่อ)

รายการ	$\bar{X}$	S.D.
4. ผู้บริหารและคณะครูมีความมั่นใจที่จะร่วมกันพัฒนาและใช้หลักสูตรสถานศึกษาเพื่อการอนุรักษ์ฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ครอบคลุมทุกระดับชั้น	4.13	0.35
5. นักเรียนชื่นชอบและมีความสุขกับการได้เรียนรู้ และลงมือปฏิบัติเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น	4.40	0.63
6. นักเรียนมีความภาคภูมิใจ ที่มีส่วนช่วยอนุรักษ์ฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นอำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์	4.07	0.59
7. ผู้ปกครองและชุมชน มีการส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนได้เรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น	4.00	0.65
8. ผู้ปกครอง ชุมชน และสถานศึกษา มีสัมพันธภาพที่ดีต่อกันและร่วมมือกันพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น	4.27	0.70
รวมเฉลี่ย	4.20	0.59

จากตารางที่ 9 พบว่า ภาพรวมระดับความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาทั้ง 30 โรงเรียนในอำเภอลับแลกับการมีส่วนร่วมโครงการวิจัย ฯ อยู่ในระดับมากทุกข้อรายการ โดยมี "ผู้บริหารและคณะครูทราบถึงความจำเป็นที่ต้องมีการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้ทันต่อเหตุการณ์อยู่เสมอ" และ "นักเรียนชื่นชอบและมีความสุขกับการได้เรียนรู้ และลงมือปฏิบัติเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น" มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 4.47 และ 4.40 ตามลำดับ นอกจากนี้ยังมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ได้แก่

1. จัดงบประมาณช่วยสนับสนุนการศึกษาในการอนุรักษ์ฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่น
2. ผู้รับผิดชอบโครงการควรทำหลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่นขยายผลสู่สถานศึกษาให้มีความหลากหลายทั่วถึงเพื่อเป็นทางเลือกข้อมูลให้สถานศึกษาอื่นนำไปใช้
3. ควรมีการนิเทศติดตามผลเป็นระยะอย่างสม่ำเสมอ
4. ควรเป็นโครงการต่อเนื่อง
5. สามารถปฏิบัติได้จริง
6. ให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทมากที่สุด

7. ควรจะพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นให้มองเห็นความสำคัญมากกว่านี้และให้สัมพันธ์กับหลักการของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน อันส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน และความเหมาะสมของเวลา จำนวนนักเรียน

ตารางที่ 10 แสดงระดับความคิดเห็นการมีส่วนร่วมในโครงการวิจัย ฯ ส่งผลต่อผู้เกี่ยวข้อง ของ คณะครูแกนนำโรงเรียนที่มีส่วนร่วมโครงการวิจัย

รายการ	$\bar{X}$	S.D.
1. ผู้บริหารและคณะครูทราบถึงความจำเป็นที่ต้องมีการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้ทันต่อเหตุการณ์อยู่เสมอ	4.03	0.55
2. ผู้บริหารและคณะครูมีความรู้ความเข้าใจถึงกระบวนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อการอนุรักษ์ฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นของอำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์	3.98	0.50
3. ผู้บริหารและคณะครูมีความมั่นใจที่จะพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้มีความสมบูรณ์ต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนมากยิ่งขึ้น	3.87	0.57
4. ผู้บริหารและคณะครูมีความมั่นใจที่จะร่วมกันพัฒนาและใช้หลักสูตรสถานศึกษาเพื่อการอนุรักษ์ฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ครอบคลุมทุกระดับชั้น	3.95	0.59
5. นักเรียนชื่นชอบและมีความสุขกับการได้เรียนรู้ และลงมือปฏิบัติเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น	4.25	0.63
6. นักเรียนมีความภาคภูมิใจ ที่มีส่วนช่วยอนุรักษ์ฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นอำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์	4.27	0.61
7. ผู้ปกครองและชุมชนมีการส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนได้เรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น	4.02	0.72
8. ผู้ปกครอง ชุมชน และสถานศึกษา มีสัมพันธภาพที่ดีต่อกันและร่วมมือกันพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น	3.98	0.70
รวมเฉลี่ย	4.04	0.61

จากตารางที่ 10 พบว่า ภาพรวมระดับความคิดเห็นของคณะครูแกนนำโรงเรียนที่มีส่วนร่วมโครงการวิจัยฯ อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.04) โดยมี "นักเรียนมีความภาคภูมิใจที่มีส่วนช่วยอนุรักษ์ฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่น อำเภอลี้แล จังหวัดอุดรธานี" และ "นักเรียนชื่นชอบและมีความสุขกับการได้เรียนรู้และลงมือปฏิบัติเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น" มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 4.27 และ 4.25 ตามลำดับ นอกจากนี้ยังมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ได้แก่

1. ควรจัดให้มีการเรียนตั้งแต่ช่วงชั้นที่ 1 ต่อเนื่องจนถึงช่วงชั้นที่ 2 ครูทุกคนมีส่วนอนุรักษ์ฟื้นฟูโดยเฉพาะผู้บริหารที่ต้องให้ความสำคัญ
2. ควรมีการดำเนินการด้านนโยบายของโรงเรียนที่ต่อเนื่องโดยเขียนไว้ในนโยบายของโรงเรียน

ตารางที่ 11 แสดงระดับความคิดเห็นของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 (ป.4-6) ที่ได้เรียนรู้เกี่ยวกับ ภูมิปัญญาท้องถิ่น

รายการ	$\bar{X}$	S.D.
1. อำเภอลี้แลเป็นอำเภอที่มีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีคุณค่าและหลากหลายมากที่สุด	4.55	0.56
2. ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ มีคุณค่าต่อการเรียนรู้และการสืบทอด	4.35	0.66
3. โรงเรียน ผู้ปกครองและชุมชน ควรร่วมมือกันเพื่ออนุรักษ์ฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นของอำเภอลี้แล	4.43	0.70
4. โรงเรียนควรจัดให้นักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สำคัญ ๆ	4.40	0.72
5. โรงเรียนควรเชิญครูภูมิปัญญาท้องถิ่น เข้ามาให้ความรู้แก่นักเรียนโดยตรง	4.17	0.75
6. นักเรียนให้ความเคารพและชื่นชอบครูภูมิปัญญาท้องถิ่น	4.45	0.62
7. นักเรียนชื่นชอบและมีความสุข กับการได้เรียนรู้และลงมือปฏิบัติเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เรื่องต่าง ๆ	4.40	0.72
8. นักเรียนมีความภาคภูมิใจที่มีส่วนช่วยอนุรักษ์ฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นของอำเภอลี้แล	4.56	0.65
รวมเฉลี่ย	4.41	0.67

จากตารางที่ 11 พบว่า ภาพรวมระดับความคิดเห็นของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 (ป.4-6) ที่ได้เรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น อยู่ในระดับมากทุกข้อรายการ (ค่าเฉลี่ย=4.41) โดยมี "นักเรียนมีความภาคภูมิใจที่มีส่วนช่วยอนุรักษ์ฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่น อำเภอลับแล" และ "อำเภอลับแลเป็นอำเภอที่มีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีคุณค่าและหลากหลายมากที่สุด" มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 4.56 และ 4.55 ตามลำดับ นอกจากนี้ยังมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ได้แก่

1. อยากเรียนภูมิปัญญาท้องถิ่นทุกวัน
2. ควรจะมีการทำหม้อปั้นดินเผาและมีเครื่องดนตรีในโรงเรียนจะได้มีความรู้ยิ่งขึ้น และสนุกด้วย อยากทำหม้อปั้นดินเผาเพราะสนุก
3. อยากให้จัดการเรียนการสอนและการสืบทอดอย่างนี้ต่อไปเพื่อพัฒนาท้องถิ่น
4. มีความดีใจที่ได้มีการอนุรักษ์
5. ควรให้เด็กลงมือทำบ่อย ๆ เด็กจะได้เรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งที่เด็กจะได้เรียนรู้
6. ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์โดยการช่วยพ่อแม่ทำงาน เช่น การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในเวลาว่างเพื่อหารายได้ต่อตนเองและครอบครัว

ตารางที่ 12 แสดงระดับความคิดเห็นของนักเรียนช่วงชั้นที่ (ม.1-3) ที่ได้เรียนรู้เกี่ยวกับ ภูมิปัญญาท้องถิ่น

รายการ	$\bar{X}$	S.D.
1. อำเภอลับแลเป็นอำเภอที่มีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีคุณค่าและหลากหลายมากที่สุด	4.39	0.65
2. ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ มีคุณค่าต่อการเรียนรู้ และการสืบทอด	4.43	0.65
3. โรงเรียน ผู้ปกครองและชุมชน ควรร่วมมือกันเพื่ออนุรักษ์ฟื้นฟู ภูมิปัญญาท้องถิ่นของอำเภอลับแล	4.21	0.64
4. โรงเรียนควรจัดให้นักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สำคัญ ๆ	4.28	0.74
5. โรงเรียนควรเชิญครูภูมิปัญญาท้องถิ่น เข้ามาให้ความรู้แก่นักเรียนโดยตรง	4.19	0.82
6. นักเรียนให้ความเคารพและชื่นชอบครูภูมิปัญญาท้องถิ่น	4.16	0.76

ตารางที่ (ต่อ)

รายการ	$\bar{X}$	S.D.
7. นักเรียนชื่นชอบและมีความสุข กับการได้เรียนรู้และลงมือปฏิบัติเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เรื่องต่าง ๆ	4.28	0.79
8. นักเรียนมีความภาคภูมิใจที่มีส่วนช่วยอนุรักษ์ฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นของอำเภอลับแล	4.27	0.77
รวมเฉลี่ย	4.27	0.73

จากตารางที่ 12 พบว่า ภาพรวมระดับความคิดเห็นของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 (ม.1-3) ที่ได้เรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นอยู่ในระดับมากทุกข้อรายการ (ค่าเฉลี่ย=4.27) โดยมี "ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ มีคุณค่าต่อการเรียนรู้และการสืบทอด" และ "อำเภอลับแลเป็นอำเภอที่มีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีคุณค่าและหลากหลายมากที่สุด" มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 4.43 และ 4.39 ตามลำดับ นอกจากนี้ยังมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ได้แก่

1. อยากให้จัดงานแบบนี้อีกเดือนละครั้งก็ยิ่งดีและมีความรู้มาก
2. อยากให้มีการเรียนภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งจะสามารถได้เรียนรู้เรื่องต่าง ๆ และอยากให้เรียนทุกวัน
3. อยากให้จัดหลักสูตรอย่างนี้ตลอดไปเพื่อช่วยอนุรักษ์ภูมิปัญญาของท้องถิ่น
4. อยากให้มีหลักสูตรนี้ตลอดไปไม่ให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นหายจากอำเภอลับแลไป
5. อยากให้มีอีกเพราะได้ความรู้เรื่องเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นและเรื่องต่าง ๆ และได้ปฏิบัติโดยตรงและยังช่วยอนุรักษ์ฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่น

ตารางที่ 13 แสดงระดับความคิดเห็นของตัวแทนชุมชน ที่มีส่วนร่วมโครงการวิจัย

รายการ	$\bar{X}$	S.D.
1. อำเภอลับแลเป็นอำเภอที่มีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีคุณค่า และหลากหลายมากที่สุด	4.50	0.63
2. ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ มีคุณค่าต่อการเรียนรู้และการสืบทอด	4.47	0.57

ตารางที่ (ต่อ)

รายการ	$\bar{X}$	S.D.
3. ภูมิปัญญาท้องถิ่นบางอย่างของอำเภอลับแล กำลังสูญหายไร้การสืบทอด จำเป็นที่ทุกฝ่ายต้องร่วมมือกัน เพื่ออนุรักษ์ฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นของ อำเภอลับแล	4.43	0.62
4. โรงเรียนควรจัดให้นักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สำคัญ ๆ	4.47	0.59
5. โรงเรียนควรเชิญครูภูมิปัญญาท้องถิ่น เข้ามาให้ความรู้แก่นักเรียนโดยตรง	4.48	0.64
6. การให้นักเรียนได้เรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีส่วนช่วยในการอนุรักษ์ฟื้นฟู ภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน	4.49	0.59
7. การจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของโรงเรียนจะบังเกิดผลสำเร็จถ้าได้รับความ ร่วมมือจากผู้ปกครองและชุมชน	4.61	0.53
รวมเฉลี่ย	4.49	0.59

จากตารางที่ 13 พบว่า ภาพรวมระดับความคิดเห็นของตัวแทนชุมชนที่มีส่วนร่วม
โครงการวิจัย อยู่ในระดับมากทุกข้อรายการ (ค่าเฉลี่ย=4.49) โดยมี "การจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญา
ท้องถิ่นของโรงเรียนจะบังเกิดผลสำเร็จถ้าได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครองและชุมชน" และ
"อำเภอลับแลเป็นอำเภอที่มีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีคุณค่า และหลากหลายมากที่สุด" มีค่าเฉลี่ย
สูงสุด 4.61 และ 4.50 ตามลำดับ นอกจากนี้ยังมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ได้แก่

1. อยากมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน
2. การเรียนรู้ของนักเรียนจะประสบผลสำเร็จควรจัดให้เด็กนักเรียนเรียนรู้โดยการ
ปฏิบัติจริง และมีประสบการณ์ตรงให้มากที่สุด

ตารางที่ 14 แสดงระดับความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียน ที่มีส่วนรับรู้โครงการวิจัย

รายการ	$\bar{X}$	S.D.
1. อำเภอลับแลเป็นอำเภอที่มีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีคุณค่า และหลากหลายมากที่สุด	4.47	0.64
2. ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ มีคุณค่าต่อการเรียนรู้และการสืบทอด	4.39	0.62
3. ภูมิปัญญาท้องถิ่นบางอย่างของอำเภอลับแล กำลังสูญหายไป การสืบทอดจำเป็นที่ทุกฝ่ายต้องร่วมมือกัน เพื่ออนุรักษ์ฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นของอำเภอลับแล	4.43	0.68
4. โรงเรียนควรจัดให้นักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สำคัญ ๆ	4.40	0.69
5. โรงเรียนควรเชิญครูภูมิปัญญาท้องถิ่น เข้ามาให้ความรู้แก่นักเรียนโดยตรง	4.26	0.74
6. การให้นักเรียนได้เรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีส่วนช่วยในการอนุรักษ์ฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน	4.32	0.73
7. การจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของโรงเรียนจะบังเกิดผลสำเร็จถ้าได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครองและชุมชน	4.52	0.65
รวมเฉลี่ย	4.40	0.68

จากตารางที่ 14 พบว่า ภาพรวมระดับความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนที่มีส่วนรับรู้โครงการวิจัย อยู่ในระดับมากทุกข้อรายการ (ค่าเฉลี่ย = 4.40) โดยมี "การจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของโรงเรียนจะบังเกิดผลสำเร็จ ถ้าได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครองและชุมชน" และ "อำเภอลับแลเป็นอำเภอที่มีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีคุณค่า หลากหลายมากที่สุด" มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 4.52 และ 4.47 ตามลำดับ นอกจากนี้ยังมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ได้แก่

1. วัด โรงเรียน และชาวบ้านร่วมมือกันก็จะบังเกิดผล การเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและภูมิปัญญาจะยั่งยืนอยู่ตลอด
2. นักเรียนได้รู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาในท้องถิ่น เพื่อทุกคนจะได้ร่วมมือกันอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของอำเภอลับแลให้อยู่อย่างมั่นคง
3. อยากให้มีการอนุรักษ์ฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยชุมชนและโรงเรียนร่วมมือกัน

จากข้อมูลความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องเกี่ยวกับโครงการวิจัยพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อการอนุรักษ์ฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่น ภายหลังสิ้นสุดโครงการสรุปได้ว่า ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องล้วนแล้ว ให้ความสำคัญและสนับสนุนการดำเนินงานโครงการวิจัยในระดับมาก

โครงการวิจัยเรื่อง รูปแบบการส่งเสริมการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อการอนุรักษ์ ฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี เขต 1 โดยความร่วมมือของ สถานศึกษากับชุมชน อำเภอลับแล จังหวัดอุดรธานี นับว่ามีส่วนช่วยคลี่คลายปัญหาของบุคลากร ทางการศึกษา 2 ระดับคือ ระดับสถานศึกษาและระดับเขตพื้นที่การศึกษาได้ดีและเป็นรูปธรรม มากที่สุดคือ

1. ระดับสถานศึกษา ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษาและคณะครู อำเภอลับแล จังหวัดอุดรธานี ที่เข้าร่วมโครงการโดยตรง ได้เรียนรู้เข้าใจวิธีการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา อย่างเป็นขั้นตอน จนกระทั่งทดลองจัดการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสมมีผลความสำเร็จที่น่าพอใจและ พร้อมที่จะขยายผลการจัดการเรียนรู้เพิ่มขึ้นอีก ในปีการศึกษา 2550 นอกจากนั้นหลายโรงเรียนที่ มีการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นแล้วประสบผลสำเร็จ ได้กลายเป็นแหล่งเรียนรู้และศึกษาดู งานจากโรงเรียนต่างอำเภออีกด้วย

2. ระดับเขตพื้นที่การศึกษา ประกอบด้วยบุคลากรกลุ่มต่าง ๆ ได้เข้าร่วมเรียนรู้งาน เวทีวิชาการ และนิทรรศการผลงานการวิจัย ที่จัดขึ้นระดับเขตพื้นที่การศึกษาโดยเฉพาะอย่างยิ่ง คณะศึกษานิเทศก์ที่หลายคนไม่ได้ร่วมเป็นคณะวิจัย มีความรู้ความเข้าใจแนวทางการพัฒนา หลักสูตรสถานศึกษามากยิ่งขึ้น สามารถนิเทศการศึกษาหรือให้คำปรึกษาแนะนำแก่โรงเรียนที่ ต้องการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 3 ประการคือ 1) เพื่อศึกษาสภาพศักยภาพ การส่งเสริมการพัฒนาลักสูตรสถานศึกษา ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรดิตถ์ เขต 1 2) เพื่อศึกษาสถานการณ์การจัดการหลัสูตรสถานศึกษา สภาพและการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนในเขตพื้นที่อำเภอลับแล 3) เพื่อหารูปแบบการส่งเสริมการพัฒนาลักสูตรสถานศึกษาเพื่อการอนุรักษ์ฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรดิตถ์ เขต 1 โดยความร่วมมือของสถานศึกษากับชุมชน อำเภอลับแล จังหวัดอุดรดิตถ์

ขอบเขตการศึกษาวิจัย ประกอบด้วย ขอบเขตด้านพื้นที่ ประชากรและกลุ่มเป้าหมายพื้นที่ที่ใช้ในการปฏิบัติการวิจัยคือ โรงเรียนในเขตอำเภอลับแลทุกโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรดิตถ์ เขต 1 ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 30 คน กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ คณะครูและตัวแทนชุมชน จำนวน 240 คน

ขอบเขตด้านเนื้อหา ได้แก่

1. บริบทของอำเภอลับแล ได้แก่ ที่ตั้ง การคมนาคม สภาพเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สำคัญ
2. ศภาพศักยภาพการส่งเสริมการพัฒนาลักสูตรสถานศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรดิตถ์ เขต 1
3. สถานการณ์การจัดการหลัสูตรสถานศึกษาและการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนในเขตพื้นที่อำเภอลับแล
4. รูปแบบการส่งเสริมการพัฒนาลักสูตรสถานศึกษาเพื่อการอนุรักษ์ฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรดิตถ์ เขต 1 โดยความร่วมมือของสถานศึกษาและชุมชน อำเภอลับแล จังหวัดอุดรดิตถ์

การดำเนินการวิจัย เป็นแบบบูรณาการโดยมีจุดเน้นที่เป็นลักษณะการพาติดพาปฏิบัติมากที่สุด รองลงมาเป็นแบบการระดมพลังสร้างสรรค์ จัดเวทีเสวนา/แลกเปลี่ยนประสบการณ์ การสังเกต สัมภาษณ์และใช้แบบสอบถาม ตามลำดับ คือ

ระยะที่ 1 เป็นการประชุมปฏิบัติการตัวแทนโรงเรียนทั้ง 5 เครือข่ายเพื่อหาคำตอบจากวัตถุประสงค์การวิจัย ข้อ 1 และ 2 ได้แก่ สภาพศักยภาพการส่งเสริมการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรดิตถ์ เขต 1 และสถานการณ์การจัดการหลักสูตรสถานศึกษา สภาพและการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนในเขตพื้นที่อำเภอลับแล

ระยะที่ 2 ใช้กระบวนการพาคิดหาปฏิบัติตัวแทนโรงเรียนทั้ง 5 เครือข่ายในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อการอนุรักษ์ฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่น อำเภอลับแล โรงเรียนทดลองจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นสรุปผลและเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ด้วยการจัดเวทีวิชาการและนิทรรศการระดับอำเภอ และเขตพื้นที่การศึกษา

เมื่อสิ้นสุดการดำเนินงานทั้ง 2 ระยะ คณะผู้ดำเนินการวิจัยได้สรุปผลการปฏิบัติกรข้างต้นเป็น รูปแบบการส่งเสริมการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อการอนุรักษ์ฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่น ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรดิตถ์ เขต 1 โดยความร่วมมือของสถานศึกษากับชุมชน อำเภอลับแล จังหวัดอุดรดิตถ์ เพื่อตอบคำถามการวิจัยและวัตถุประสงค์การวิจัย ข้อ 3 ซึ่งสรุปผลได้ดังนี้

สรุปผลการศึกษาวิจัย

1. สภาพการส่งเสริมการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรดิตถ์ เขต 1 สภาพการส่งเสริมการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรดิตถ์ เขต 1 ส่วนใหญ่ดำเนินการโดยกลุ่มนิเทศติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษากลุ่มงานพัฒนาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานและกระบวนการเรียนรู้ กิจกรรมที่ใช้ประกอบด้วยการประชุมทางวิชาการเป็นส่วนใหญ่ รองลงมาคือการจัดทำเอกสารความรู้เผยแพร่การติดตาม ให้คำแนะนำ และการประเมินมาตรฐานการศึกษา ส่วนผลการส่งเสริมการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา มีจุดดีที่สามารถสนองนโยบายหรือการสั่งการของหน่วยเหนือได้สะดวก รวดเร็ว และจัดกระทำกับกลุ่ม เป้าหมายได้จำนวนมาก จุดด้อยอยู่ที่กลุ่มเป้าหมายบางกลุ่มบางเรื่องต้องใช้การส่งเสริมพัฒนาที่เน้นเชิงคุณภาพและการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

2. ศักยภาพการส่งเสริมการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรดิตถ์ เขต 1 ศักยภาพการส่งเสริมการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา บ่งบอกได้จาก 2 ลักษณะคือ 1) ศักยภาพที่เอื้อต่อการส่งเสริมโดยตรง ได้แก่ จำนวนศึกษานิเทศก์ที่เพียงพอและความเป็นผู้รู้และมากประสบการณ์ของศึกษานิเทศก์ 2) ศักยภาพที่เอื้อต่อการส่งเสริมโดยอ้อม

ได้แก่ การใช้ระบบ E-Office เอกสารวิชาการ การใช้วิทยุสื่อสารและการติดตาม ตรวจสอบ ประเมิน และนิเทศการศึกษา

3. จุดแข็ง จุดอ่อน อุปสรรค และโอกาส ของการส่งเสริมการพัฒนาลักษณะ สถานศึกษา ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรดิตถ์ เขต 1

จุดแข็ง

1. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรดิตถ์ เขต 1 มีการส่งเสริมการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาให้กับสถานศึกษาในสังกัด รวม 6 ขั้นตอนคือ การกำหนด มาตรฐานการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา การจัดทำแผนการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา การกำกับ ติดตาม ส่งเสริมสนับสนุน การนิเทศติดตามผลและการ ประเมินตรวจสอบคุณภาพมาตรฐานการศึกษาและนำผลการประเมินไปใช้ประกอบการวางแผน การจัดการศึกษา
2. มีการวางแผนการนิเทศติดตาม และประเมินตรวจสอบคุณภาพการศึกษาอย่างเป็นระบบ
3. บุคลากรกลุ่มนิเทศติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา รวม 36 คน ทำให้เพียงพอและทำการนิเทศได้อย่างทั่วถึง
4. ระยะทางระหว่างโรงเรียนในอำเภอลับแล : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรดิตถ์ เขต 1 ไม่ห่างไกลมากนัก รวมทั้งระยะทางระหว่างโรงเรียนกับโรงเรียนในอำเภอลับแลก็อยู่ใกล้กัน อีกด้วย

จุดอ่อน

1. การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างที่ยกเลิกสำนักงานระดับอำเภอ ทำให้การประสานกับ โรงเรียนมีงานธุรการมากขึ้น และไม่คล่องตัว
2. กลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา มีภาระงานโครงการมากไม่สามารถออกนิเทศติดตามผลระดับโรงเรียนได้น้อยครั้ง
3. ความไม่สะดวกในด้านงบประมาณการเบิกจ่ายค่าเช่ารถยนต์/จักรยานยนต์(2 บาท) ไม่คุ้มค่ากับการออกไปปฏิบัติงานนิเทศ
4. การใช้การประสานงานติดต่อกับโรงเรียนโดยใช้ระบบ E-Office และระบบปกติ ควบคู่กันไป ไม่ประหยัดในการดำเนินการ ควรเลือกอย่างใดอย่างหนึ่ง

อุปสรรค

1. การเปลี่ยนแปลงด้านนโยบายระดับกระทรวงศึกษาธิการโดยเฉพาะด้านหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน 2544 ที่ไม่เน้นในเชิงการปฏิบัติ ทำให้ทั้งผู้รับผิดชอบระดับสำนักงานเขตพื้นที่ ไม่มั่นใจต่อการดำเนินงานหรือวิตกในการเปลี่ยนแปลง
2. การทำงานที่มุ่งสนองนโยบาย/โครงการจากส่วนกลางมากเกินไปในบางครั้งทำให้ บุคลากรที่มีหน้าที่ติดตามการดำเนินงานของโรงเรียน ไม่มีเวลาหรือมีเวลาน้อยในการให้ความ ช่วยเหลือโรงเรียน
3. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรดิตถ์ เขต 1 มีโรงเรียนในสังกัด รวม 200 โรงเรียน และช่วยเหลือดูแลสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน อีกจำนวน 15 โรงเรียน ทำให้ดูแลช่วยเหลือโรงเรียนไม่ทั่วถึง

โอกาส

1. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรดิตถ์ เขต 1 ควรใช้จุดแข็งที่มีระบบประกัน-คุณภาพภายในที่ดีอยู่แล้วให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดเพื่อผลักดันให้โรงเรียนหรือสถานศึกษาในสังกัด และที่ต้องดูแลช่วยเหลือ หันมาพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในอย่างเป็นรูปธรรมทุกโรงเรียน ซึ่งเชื่อได้ว่าจะเป็นแนวทางหนึ่งที่ได้ผลและคุ้มค่าทางการศึกษา
2. กลุ่มนิเทศติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา อุดรดิตถ์ เขต 1 ควรมีการพัฒนาคุณภาพของบุคลากรทางการนิเทศการศึกษาให้เป็นที่น่าเชื่อถือ ต่อโรงเรียนในด้านหลักสูตร และกระบวนการเรียนรู้เป็นสำคัญ

4. สภาพการจัดการเรียนรู้ และสถานการณ์การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนในอำเภอลับแล สภาพการจัดการเรียนรู้ของ 5 เครือข่ายโรงเรียนในเขตอำเภอลับแล สรุปเป็นภาพรวมได้คือ 1) โรงเรียนขนาดใหญ่ที่มีความพร้อมด้านบุคลากร ได้แก่ โรงเรียนมัธยมศึกษาที่เปิดสอนมัธยมศึกษาตอนต้น-ตอนปลาย นิยมจัดการเรียนรู้แบบรับผิดชอบเป็นกลุ่มสาระ/รายวิชา 2) โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ได้แก่ โรงเรียนที่เปิดสอนระดับประถมศึกษา-มัธยมศึกษาตอนต้น จัดการเรียนรู้แบบรับผิดชอบเป็นชั้น และเป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ 3) โรงเรียนขนาดเล็กที่ครูครบชั้น จัดการเรียนรู้แบบรับผิดชอบเป็นชั้น และเป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ 4) โรงเรียนขนาดเล็กที่ครูไม่ครบชั้น จัดการเรียนรู้แบบรวมชั้นและรวมช่วงชั้นสถานการณ์การจัดทำ และใช้หลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนในอำเภอลับแล สรุปได้คือ 1) ทุกโรงเรียนมีหลักสูตรสถานศึกษา แตกต่างกันไปเพียงความสมบูรณ์ของเนื้อหาสาระ 2) ปริมาณการใช้หลักสูตร

สถานศึกษาเพื่อการจัดการเรียนรู้ มีการใช้จริงเพียงร้อยละ 50 3) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ให้มีความเหมาะสม มีน้อยมาก

5. รูปแบบการส่งเสริมการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อการอนุรักษ์พันธุภูมิปัญญาท้องถิ่น ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรดิตถ์ เขต 1 โดยความร่วมมือของสถานศึกษากับชุมชน อำเภอลับแล จังหวัดอุดรดิตถ์ ผลจากการทดลองปฏิบัติและปรับปรุงแนวทางการส่งเสริมการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อการอนุรักษ์พันธุภูมิปัญญาท้องถิ่นของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรดิตถ์ เขต 1 โดยความร่วมมือของสถานศึกษากับชุมชน อำเภอลับแล จังหวัดอุดรดิตถ์ สามารถสรุปเป็นรูปแบบการส่งเสริมการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อการอนุรักษ์พันธุภูมิปัญญาท้องถิ่นของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรดิตถ์ เขต 1 โดยความร่วมมือของสถานศึกษากับชุมชน อำเภอลับแล จังหวัดอุดรดิตถ์ได้ 8 ขั้นตอน คือ

5.1 กำหนดเครือข่ายตามบริบทท้องถิ่น 5 เครือข่าย โดยพิจารณาที่ตั้งตำบลขนาดโรงเรียน ระยะใกล้ไกลและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความเหมาะสมเป็น 5 เครือข่ายคือ

เครือข่ายที่ 1 ตำบลแม่พูลและตำบลน่านกกก จำนวน 4 โรงเรียนคือ โรงเรียนชุมชนหัวดง โรงเรียนบ้านห้วยไต้ โรงเรียนดอนแก้ว และโรงเรียนน่านกกก

เครือข่ายที่ 2 ตำบลฝายหลวงและตำบลชัยชุมพล จำนวน 9 โรงเรียนคือ โรงเรียนลับแลพิทยาคม โรงเรียนวัดเจติย์ โรงเรียนวัดใหม่ โรงเรียนหนองนาเกลือ โรงเรียนวัดทองลับแล โรงเรียนวัดดอนสัก โรงเรียนวัดน้ำใส โรงเรียนวัดห้องสูง และโรงเรียนวัดนาทะเล

เครือข่ายที่ 3 ตำบลทุ่งยั้ง จำนวน 7 โรงเรียนคือ โรงเรียนชุมชนวัดบรมธาตุ โรงเรียนอนุบาลไทยรัฐวิทยา 5 โรงเรียนบ้านหัวดุม โรงเรียนบ้านเนินชัน โรงเรียนศิลปะศาสตร์-วิทยา โรงเรียนฤๅษีพหลวิทยา และโรงเรียนบ้านห้วยขมิ้น

เครือข่ายที่ 4 ตำบลไผ่ล้อม จำนวน 6 โรงเรียนคือ โรงเรียนลับแลศรีวิทยา โรงเรียนชุมชนไผ่ล้อมวิทยา โรงเรียนวัดไผ่ล้อม โรงเรียนวัดสว่าง โรงเรียนวัดโพธิ์ทอง และโรงเรียนวัดดงสระแก้ว

เครือข่ายที่ 5 ตำบลด่านแม่คำมัน จำนวน 4 โรงเรียน คือ โรงเรียนด่านแม่คำมัน โรงเรียนด่านแม่คำมันพิทยา โรงเรียนบ้านห้วยทราย และโรงเรียนบ้านชำผักหนาม

5.2 เตรียมการดำเนินงาน

- 1) กำหนดกรอบแนวคิด เพื่อใช้เป็นเข็มทิศในการดำเนินการวิจัย
- 2) กำหนดเครือข่ายการวิจัย เพื่อแบ่งหน้าที่ช่วยกันดูแลและติดต่อประสานงานเพื่อการวิจัย

3) กำหนดแนวทางการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา โดยอาศัยแนวทางการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี เขต 1 รวม 5 ขั้นตอนคือ 1) การแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการตรวจสอบ 2) ดำเนินการตรวจสอบตามหลักการ 5 ข้อของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน 3) เติมเต็มเอกลักษณ์ความเป็นท้องถิ่น 4) ปรับเอกสารหลักสูตรสถานศึกษาให้สมบูรณ์ และ 5) เสนอคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้ความเห็นชอบและผนวกกับแนวทางการเพิ่มเติมมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น/ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี/สาระการเรียนรู้รายปี รวม 6 ขั้นตอน เป็นหลักในการลงมือพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

5.3 เสริมความรู้และความคิด

1) ประชุมชี้แจงเครือข่ายโรงเรียน 5 เครือข่าย สาระสำคัญ ๆ ได้แก่ ที่มาของการวิจัย ประโยชน์ของการวิจัย การกำหนดเครือข่ายโรงเรียน เครือข่ายคณะผู้ดำเนินการวิจัย กรอบแนวคิด และกระบวนการวิจัย

2) ประชุมปฏิบัติการระดับเครือข่ายโรงเรียน 5 เครือข่าย สาระสำคัญ ๆ ได้แก่ การสร้างความตระหนัก การเปิดประเด็นอภิปราย และการระดมพลังสร้างสรรค์

3) ประชุมปฏิบัติการ 5 เครือข่าย ระดับอำเภอ สาระสำคัญ ๆ ได้แก่ ร่วมกันทบทวน วิเคราะห์ สรุป และตัดสินใจเลือกภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการจัดการเรียนรู้ระดับโรงเรียน และระดับอำเภอ

5.4 ปฏิบัติการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

1) เรียนรู้แนวทางการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ตัวแทนโรงเรียนและชุมชนจะได้รับการชี้แจง/อธิบายพร้อมยกตัวอย่างเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจวิธีการพัฒนาหลักสูตรร่วมกัน

2) ฝึกปฏิบัติพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา โดยแยกการปฏิบัติเป็นรายโรงเรียน

3) เขียนแผนจัดการเรียนรู้สำหรับการทดลอง

5.5 ทดลองจัดการเรียนรู้ แต่ละโรงเรียนจะมีรายละเอียดของตนเองสำหรับการทดลอง อย่างน้อย 2-3 เรื่อง

5.6 ติดตามให้คำแนะนำ ก่อนการทดลอง/ระหว่างการจัดการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของแต่ละโรงเรียน คณะผู้ดำเนินการวิจัยมีกำหนดออกติดตามให้คำแนะนำแก่คณะครู

5.7 สรุปผลการทดลองจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้ทราบผลการทดลองจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ใน 4 ประเด็นคือ ความพร้อมก่อนการทดลอง กระบวนการจัดการเรียนรู้ ความสำเร็จและความพึงพอใจและปัญหาและอุปสรรค

5.8 แผนแพร่ประชาสัมพันธ์

1) เวทีวิชาการและนิทรรศการระดับอำเภอ มีวัตถุประสงค์สำคัญ เพื่อโรงเรียนและชุมชนในอำเภอลับแล ได้ร่วมกันแสดงออกถึงความเป็นชาวลับแลในอันที่จะร่วมมือกันอนุรักษ์ฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นของอำเภอลับแล ให้คงอยู่และได้รับการสืบทอดจากนักเรียนและเยาวชน

2) เวทีวิชาการและนิทรรศการระดับเขตพื้นที่การศึกษา มีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อเผยแพร่ผลการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อการอนุรักษ์ฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรดิตถ์ เขต 1 โดยความร่วมมือของสถานศึกษากับชุมชน อำเภอลับแล จังหวัดอุดรดิตถ์ แก่ผู้บริหารและคณะครูจากอำเภออื่น ๆ รวมทั้งคณะศึกษานิเทศก์/นักวิชาการที่สนใจ

ส่วนแนวทางในการขับเคลื่อนเพื่อการพัฒนา/งานวิจัย คณะผู้ดำเนินการศึกษาวิจัยในนามสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรดิตถ์ เขต 1 กำหนดกิจกรรมเพื่อการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของอำเภอลับแลไว้ 3 กิจกรรมคือ 1) ส่งเสริมให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครูแกนนำขยายผลประสบการณ์ที่ได้จากการเรียนรู้การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อการอนุรักษ์ฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้กับบุคลากรของโรงเรียนทุกคน 2) ส่งเสริมให้ทุกเครือข่ายโรงเรียนร่วมกันค้นคว้ารวบรวมองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของอำเภอลับแล ทั้ง 8 ด้านเพื่อพัฒนาเป็นสื่อสำหรับการจัดการเรียนรู้ และ 3) จัดกิจกรรมยกย่องเชิดชูครูภูมิปัญญาท้องถิ่นในระดับเขตพื้นที่การศึกษา ประการสุดท้ายการขับเคลื่อนเพื่อพัฒนางานวิจัย คณะผู้ดำเนินการศึกษาวิจัยได้กำหนดแนวทางไว้ 3 แนวทาง คือ 1) ส่งเสริมให้ทุกโรงเรียนในอำเภอลับแลใช้ประสบการณ์ตรงต่อยอดการวิจัยพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้สมบูรณ์มากที่สุด 2) ส่งเสริมให้ทุกโรงเรียนในสังกัดอีก 4 อำเภอ มีการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อการอนุรักษ์ฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่นเดียวกับอำเภอลับแล และ 3) ส่งเสริมให้ศึกษานิเทศก์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรดิตถ์ เขต 1 เข้าไปมีส่วนร่วมับสถานศึกษาดำเนินการวิจัยพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

6. กระบวนการเรียนรู้และบทเรียนจากการดำเนินงาน การศึกษารูปแบบการส่งเสริมการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อการอนุรักษ์ฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรดิตถ์ เขต 1 โดยความร่วมมือของสถานศึกษากับชุมชน อำเภอลับแล จังหวัดอุดรดิตถ์ ทำให้ชุมชน โรงเรียนและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรดิตถ์ เขต 1 ได้เรียนรู้ร่วมกันอย่างหลากหลายสามารถนำเสนอกระบวนการเรียนรู้และบทเรียนจากการดำเนินงานใน 5 ประเด็น คือ กระบวนการเรียนรู้ บทเรียนจากการดำเนินงาน การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน และผลสะท้อนจากผู้เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิจัย

6.1 กระบวนการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ที่เกิดจากการดำเนินงานตามโครงการศึกษา วิจัย มี 4 เรื่องคือ 1) การสร้างความเข้าใจร่วมกัน ประกอบด้วยการสร้างความเข้าใจร่วมกันของคณะผู้ดำเนินการศึกษาวิจัย และการสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างคณะผู้ดำเนินการศึกษาวิจัยกับเครือข่ายแกนนำโรงเรียนและชุมชน 2) การแลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็นการศึกษาวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ซึ่งมีหลากหลายกิจกรรมการปฏิบัติก่อเกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เกี่ยวข้อง 3) การยอมรับความคิดเห็นเริ่มจากการยอมรับความคิดเห็นภายในคณะผู้ดำเนินการศึกษาวิจัย 11 คน และการยอมรับความคิดเห็นของภาคประชาชน 4) การฝึกอบรมเพิ่มทักษะ การดำเนินการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาอย่างมีส่วนร่วมต้องอาศัยการฝึกอบรมเพิ่มทักษะแก่บุคลากรผู้เกี่ยวข้องและจัดเป็นการเรียนรู้ที่สำคัญ

6.2 บทเรียนจากการดำเนินงาน คณะผู้ดำเนินการศึกษาวิจัยได้เรียนรู้และเพิ่มพูนประสบการณ์จากการดำเนินงาน รวมทั้งนำเสนอข้อจำกัดที่ควรคำนึง รวม 3 ประเด็นคือ

1) การกำหนดกรอบแนวคิดการศึกษาวิจัยการใช้แนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมมีความจำเป็นที่ผู้วิจัยหรือคณะผู้ดำเนินการวิจัย ต้องกำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัยอย่างชัดเจนเป็นรูปธรรม และมีความสอดคล้องกับการนำไปปฏิบัติ เพราะการกำหนดกรอบแนวคิดการศึกษาวิจัยที่ดีช่วยให้การดำเนินงานประสบผลสำเร็จเชิงวิสัยทัศน์ไปส่วนหนึ่งแล้ว

2) การทำงานเป็นทีม การดำเนินกิจกรรมตามโครงการโดยคณะผู้ดำเนินการศึกษาวิจัยร่วมกับแกนนำเครือข่ายโรงเรียนและชุมชน จนกระทั่งบรรลุเป้าหมายของโครงการนั้น เกิดจากการวางระบบการปฏิบัติงานร่วมกัน 2 ระบบ คือ (1) ระบบการเตรียมความพร้อมมีการเตรียมความพร้อมภายในคณะผู้ดำเนินการศึกษาวิจัย และแกนนำเครือข่ายโรงเรียนและชุมชนโดยเน้นการเพิ่มพูนภาคความรู้ แนวคิดแนวปฏิบัติและความมั่นใจ (2) ระบบการปฏิบัติงานภาคสนามใช้วิธีการ พาคิดพาทำแบบกัลยาณมิตรในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อการอนุรักษ์ฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่น ทดลอง และสรุปผลการทดลองจัดการเรียนรู้

3) การกำหนดขอบเขตด้านพื้นที่และประชากร/กลุ่มเป้าหมาย มีจุดแข็งในด้านปริมาณคือ มีจำนวนโรงเรียนในเขตอำเภอลับแล 30 โรงเรียน ผู้บริหารสถานศึกษา 30 คนและแกนนำเครือข่ายโรงเรียนและชุมชน 240 คน ได้รับการส่งเสริมพัฒนาไปพร้อมกัน ส่วนจุดอ่อนคือด้านคุณภาพ เนื่องจากแนวทางการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ควรจัดทำเป็นรายโรงเรียนหรือทั้งโรงเรียนโดยคำนึงถึงศักยภาพของโรงเรียนและการมีส่วนร่วมของชุมชน อีกทั้งยังช่วยเพิ่มคุณภาพต่อการทำงานของวิทยากรอีกด้วย

6.3 การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานการเปลี่ยนแปลงแบ่งเป็น 3 มิติคือ

1) มิติของชุมชน พบว่า มีความชัดเจนใน 2 ลักษณะคือ ประการแรกเป็นการแสดงออกซึ่งการให้ความสนับสนุนอย่างเต็มที่ ที่โรงเรียนจะมีการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น การสนับสนุนมีทั้งคำพูด น้ำเสียง กริยาท่าทาง และประการที่สอง ยินดีที่จะเป็นครูภูมิปัญญาให้กับโรงเรียนโดยไม่เรียกร้องค่าตอบแทน

2) มิติของโรงเรียน พบว่า มีการเปลี่ยนแปลงจากผู้บริหารและคณะครูแกนนำ 3 - 4 คน ที่มีส่วนร่วมการวิจัยด้วยการถ่ายทอดแนวคิด ความรู้แก่ครูที่ไม่ได้ร่วมการวิจัยให้เห็นถึงความจำเป็นและประโยชน์ของการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาร่วมกันทั้งโรงเรียน รวมทั้งมีการขยายการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพิ่มขึ้นในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ในปีการศึกษา 2550

3) มิติของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา พบว่า ระดับผู้บริหารให้ความสนใจและสนับสนุนการวิจัยด้วยดี รวมทั้งระดับบุคลากรทางการศึกษาก็ได้ให้ความสนใจโดยการเข้าร่วมงานเวทีวิชาการและนิทรรศการระดับเขตพื้นที่เป็นจำนวนมาก ในวันที่ 2 ตุลาคม 2549 ณ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี เขต 1

6.4 ผลสะท้อนจากผู้เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิจัย จากการสำรวจความคิดเห็นผู้เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิจัยพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อการอนุรักษ์ฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นครั้งนี้พบว่า 1) ภาพรวมระดับความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาทั้ง 30 โรงเรียนในอำเภอแล้งกับการมีส่วนร่วมโครงการวิจัยฯ อยู่ในระดับมากโดยมี "ผู้บริหารและคณะครูทราบถึงความจำเป็นที่ต้องมีการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้ทันต่อเหตุการณ์อยู่เสมอ" และ "นักเรียนชื่นชอบและมีความสุขกับการได้เรียนรู้และลงมือปฏิบัติเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น" มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 4.47 และ 4.40 ตามลำดับ 2) ภาพรวมระดับความคิดเห็นของคณะครูแกนนำโรงเรียนที่มีส่วนร่วมโครงการ วิจัยฯ อยู่ในระดับมากโดยมี "นักเรียนมีความภาคภูมิใจที่มีส่วนช่วยอนุรักษ์ฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่น อำเภอแล้งแล้ง จังหวัดอุดรธานี" และ "นักเรียนชื่นชอบและมีความสุขกับการได้เรียนรู้ และลงมือปฏิบัติเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น" มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 4.27 และ 4.25 ตามลำดับ 3) ภาพรวมระดับความคิดเห็นของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 (ป.4-6) ที่ได้เรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น อยู่ในระดับมากทุกข้อรายการโดยมี "นักเรียนมีความภาคภูมิใจที่มีส่วนช่วยอนุรักษ์ฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่น อำเภอแล้งแล้ง" และ "อำเภอแล้งแล้งเป็นอำเภอที่มีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีคุณค่าและหลากหลายมากที่สุด" มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 4.56 และ 4.55 ตามลำดับ 4) ภาพรวมระดับความคิดเห็นของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 (ม.1-3) ที่ได้เรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นอยู่ในระดับมากโดยมี

"ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมีคุณค่าต่อการเรียนรู้และการสืบทอด"และ "อำเภอลับแลเป็นอำเภอที่มีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีคุณค่าและหลากหลายมากที่สุด" มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 4.43 และ 4.39 ตามลำดับ 5) ภาพรวมระดับความคิดเห็นของตัวแทนชุมชนที่มีส่วนร่วมโครงการวิจัยอยู่ในระดับมากโดยมี "การจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของโรงเรียนจะบังเกิดผลสำเร็จ ถ้าได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครองและชุมชน" และ "อำเภอลับแลเป็นอำเภอที่มีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีคุณค่าและหลากหลายมากที่สุด" มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 4.61 และ 4.50 ตามลำดับ 6) ภาพรวมระดับความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนที่มีส่วนรับรู้โครงการวิจัยอยู่ในระดับมากโดยมี "การจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของโรงเรียนจะบังเกิดผลสำเร็จถ้าได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครองและชุมชน" และ "อำเภอลับแลเป็นอำเภอที่มีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีคุณค่า และหลากหลายมากที่สุด" มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 4.52 และ 4.47 ตามลำดับ

ผลจากโครงการวิจัยครั้งนี้พบว่ามีส่วนช่วยคลี่คลายปัญหาของบุคลากรทางการศึกษา 2 ระดับคือ 1) ระดับสถานศึกษา ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษาและคณะครู อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ ที่เข้าร่วมโครงการโดยตรงได้เรียนรู้เข้าใจวิธีการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาอย่างเป็นขั้นตอน จนกระทั่งทดลองจัดการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสมมีผลความสำเร็จที่น่าพอใจและพร้อมที่จะขยายผลการจัดการเรียนรู้เพิ่มขึ้นอีกในปีการศึกษา 2550 นอกจากนั้นหลายโรงเรียนที่มีการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นแล้วประสบผลสำเร็จได้กลายเป็นแหล่งเรียนรู้และศึกษาดูงานจากโรงเรียนต่างอำเภออีกด้วย 2) ระดับเขตพื้นที่การศึกษาประกอบด้วยบุคลากรกลุ่มต่าง ๆ ได้เข้าร่วมเรียนรู้งานเวทีวิชาการและนิทรรศการผลงานการวิจัยที่จัดขึ้นระดับเขตพื้นที่การศึกษา โดยเฉพาะ คณะศึกษานิเทศก์หลายคนไม่ได้ร่วมเป็นคณะวิจัย มีความรู้ความเข้าใจแนวทางการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษามากยิ่งขึ้น สามารถนิเทศการศึกษาหรือให้คำปรึกษาแนะนำแก่โรงเรียนที่ต้องการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อภิปรายผล

จากการศึกษาสภาพบริบทของอำเภอลับแล สภาพและศักยภาพ จุดแข็ง จุดอ่อน อุปสรรค และโอกาส สภาพการจัดการเรียนรู้และสถานการณ์การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ตลอดจนใช้แนวทางการส่งเสริมการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาที่วางไว้ในเบื้องต้น รวมทั้งบทเรียนจากการพาติดพาปฏิบัติภาคสนามแต่ละเครือข่ายมาตลอดระยะเวลา 1 ปี 6 เดือน จนกระทั่งสามารถสรุปเป็นรูปแบบการส่งเสริมการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อการอนุรักษ์

พื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรดิตถ์ เขต 1 โดยความร่วมมือของสถานศึกษากับชุมชน อำเภอลับแล จังหวัดอุดรดิตถ์ ได้ในที่สุดนั้นสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. กำหนดเครือข่ายตามบริบทท้องถิ่น 5 เครือข่าย การกำหนดเครือข่ายโรงเรียนของอำเภอลับแล ออกเป็น 5 เครือข่ายคือ

เครือข่ายที่ 1 ประกอบด้วย 4 โรงเรียน 2 ตำบล (ตำบลแม่พูลและตำบลน่านกกก) ทั้งสองตำบลมีวัฒนธรรมแบบล้านนาใกล้เคียงกัน

เครือข่ายที่ 2 ประกอบด้วย 9 โรงเรียน 2 ตำบล (ตำบลฝายหลวงและตำบลชัยภูมิพล) ทั้งสองตำบลมีวัฒนธรรมแบบล้านนาใกล้เคียงกัน

เครือข่ายที่ 3 ประกอบด้วย 7 โรงเรียน 1 ตำบล (ตำบลทุ่งยั้ง)

เครือข่ายที่ 4 ประกอบด้วย 6 โรงเรียน 1 ตำบล (ตำบลไผ่ล้อม)

เครือข่ายที่ 5 ประกอบด้วย 4 โรงเรียน 1 ตำบล (ตำบลด่านแม่คำมัน)

เหตุผล 4 ประการ ที่ต้องกำหนดเครือข่ายเป็น 5 เครือข่ายคือ ประการแรก ขอบเขตการวิจัยมีขนาดใหญ่มากจำเป็นต้องจัดระบบให้มีความสะดวกในการดำเนินงาน ประการที่สอง ระบบการปกครองส่วนท้องถิ่นยังยึดความเป็นชุมชนหมู่บ้าน และตำบล ประการที่สาม ความเหมือนและแตกต่างในเชิงวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น ประการที่สี่ การมีโรงเรียนขนาดใหญ่เป็นแหล่งพึ่งพาทางวิชาการ ทั้ง 4 เหตุผล ช่วยให้การมองภาพภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการจัดการเรียนรู้ มีความ สะดวกสอดคล้อง และเหมาะสมมากยิ่งขึ้น

2. เตรียมการดำเนินงาน ประกอบด้วย 3 ภาระงานคือ กำหนดกรอบแนวคิดกำหนดเครือข่ายการวิจัย และกำหนดแนวทางการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

กำหนดกรอบแนวคิด หมายถึง การใช้แนวความคิดต่าง ๆ ทั้งที่เป็นแนวคิดหลักและแนวคิดรองมาเป็นกรอบนำทางการวิจัย ตลอดจนใช้ในการอธิบายปรากฏการณ์ที่เกี่ยวข้องซึ่งจะช่วยให้การดำเนินการวิจัยมีทิศทางที่แน่นอนชัดเจน

กำหนดเครือข่ายการวิจัย หมายถึง การแบ่งคณะผู้ดำเนินการวิจัยให้ทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานระหว่างการศึกษาของแต่ละเครือข่าย ทำให้เกิดความคล่องตัวและสร้างผู้นำระดับเครือข่าย

กำหนดแนวทางการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง การเลือกวิธีการ/ขั้นตอนที่จะใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา โดยเฉพาะการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อการอนุรักษ์ฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่น

ในขั้นตอนนี้ถือว่ามีความสำคัญต่อคณะผู้ดำเนินการวิจัยทุกคนที่ต้องทำความเข้าใจร่วมกันถึงกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ การทำหน้าที่ผู้ประสานงานการวิจัยประจำเครือข่าย และเทคนิควิธีการ/ขั้นตอนการพัฒนาลักสูตรสถานศึกษาเพื่อการอนุรักษ์ฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่น เพราะหากคณะผู้เกี่ยวข้องกับการวิจัยมีความเข้าใจมองเห็นเป้าหมาย และกระบวนการทำงานร่วมกัน ก่อนปฏิบัติการจริงน่าจะช่วยให้การวิจัยบังเกิดผลที่ดีประสบผลสำเร็จอย่างแท้จริง

3. เสริมความรู้และแนวคิดเป็นจุดเริ่มของการปฏิบัติงานภาคสนามของคณะผู้ดำเนินการวิจัย โดยการประชุมชี้แจงคณะตัวแทนจากโรงเรียน 30 โรงเรียนเป็นลำดับแรก เพื่อให้ทราบถึงความเป็นมาของโครงการวิจัย กรอบแนวคิด แนวทางการดำเนินงานและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย ซึ่งถือได้ว่าเป็นการดึงแกนนำให้เข้ามามีส่วนร่วมในเบื้องต้น ลำดับที่สอง ประชุมปฏิบัติการระดับเครือข่ายโรงเรียน 5 เครือข่าย ซึ่งมีตัวแทนชุมชนเข้ามาสมทบร่วมกับโรงเรียนทำให้มีพลังการทำงานสูงยิ่งขึ้น และเกิดการเรียนรู้ที่จะทำงานร่วมกันทั้งระดับโรงเรียน/เครือข่ายโรงเรียน เพื่อช่วยกันเสนอและคัดสรร ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เหมาะสมมากที่สุด ลำดับที่สาม ประชุมปฏิบัติการ 5 เครือข่าย ระดับอำเภอเป็นการจัดสถานการณ์ให้คณะตัวแทนจากโรงเรียน 5 เครือข่าย มารวมกันเป็นองค์คณะระดับอำเภอร่วมกันกลั่นกรองข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการเรียนรู้ ทั้งระดับโรงเรียน ระดับเครือข่ายและระดับอำเภอแลกเปลี่ยน กล่าวโดยสรุปการเสริมความรู้และแนวคิดให้ผู้มีส่วนร่วมการวิจัยนั้นมีความสอดคล้องกับสีลาภรณ์ บัวสาย (2547) กล่าวไว้ถึงระบบความรู้ของชุมชน ความตอนหนึ่งว่า "...ระบบความรู้เป็นองค์ประกอบที่สำคัญมากที่จะเป็นตัวตัดสินว่า .. ท้องถิ่นจะมีพลังแข็งแกร่งขนาดไหน ...ชี้ให้เห็นถึงทุนประเภทหนึ่งที่เรียกว่า ทุนความรู้ที่ชุมชนมีอยู่....น่าจะหาทางช่วยยกระดับความรู้ของชาวบ้านให้สามารถจัดการกับปัญหาใหม่ ๆ ได้ "

4. ปฏิบัติการพัฒนาลักสูตรสถานศึกษา สำหรับขั้นตอนนี้เป็นความต่อเนื่องจากขั้นตอนที่ 3 ภายหลังที่มีข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการจัดการเรียนรู้ของทุกโรงเรียนเป็นที่เรียบร้อยแล้ว เริ่มจากการเรียนรู้แนวทางการพัฒนาลักสูตร สถานศึกษาเพื่อการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ละขั้นตอนประกอบกับการยกตัวอย่างเชิงประจักษ์และเปิดให้ซักถามจนมีความเข้าใจ/มั่นใจ หลังจากนั้นเข้าสู่การลงมือปฏิบัติจริงของทุกโรงเรียนโดยช่วยกันพัฒนาลักสูตรสถานศึกษาจากข้อมูลที่ตัดสินใจไว้แล้ว เรียกได้ว่าผ่านขั้นตอนการเพิ่มเติมมาตรฐานการเรียนรู้ ช่วงชั้น/ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี/สาระการเรียนรู้รายปี จนกระทั่งการจัดเป็นหน่วยการเรียนรู้เรียบร้อยแล้ว ทำยสุดจึงนำข้อมูลของหน่วยการเรียนรู้ไปเลือกเขียนแผนการจัดการเรียนรู้สำหรับการทดลอง ประมาณ 2-3 เรื่อง/หน่วยย่อยและให้ทุกโรงเรียนนำเสนอแผนการจัดการเรียนรู้ที่จะ

ทดลองต่อที่ประชุม เพื่อช่วยกันเสนอแนะปรับปรุงถึงแม้ว่าการปฏิบัติการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาจะค่อนข้างยุ่งยากก็ตามแต่ผู้เกี่ยวข้องจากทุกโรงเรียนก็มีความพยายามที่จะทำความเข้าใจ และภาคภูมิใจที่ได้เรียนรู้เพื่อพัฒนางานวิชาการในหน้าที่ให้ดีที่สุดต่อไป

5. ทดลองจัดการเรียนรู้ ภายหลังจากการดำเนินการตามขั้นตอนที่ 1-4 แล้วหากไม่มีการทดลองจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของแต่ละโรงเรียน อาจทำให้ไม่สามารถตอบคำถามการวิจัยได้ ฉะนั้นการกำหนดให้มีการทดลองก็เพื่อเป็นหลักประกันได้อีกทางหนึ่งว่าการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นสามารถกระทำได้จริงเพียงไร และมีผลของการเรียนรู้ในลักษณะใดบ้างซึ่งได้อาศัยข้อมูลจากการติดตามให้คำแนะนำทั้งก่อนและระหว่างการทดลองเชื่อมโยงกับข้อมูลเวทีวิชาการและนิทรรศการระดับอำเภอและระดับเขตพื้นที่การศึกษา สำหรับสรุปผลการทดลองครั้งนี้ คำตอบในภาพรวมคือ สามารถจัดการเรียนรู้ได้ค่อนข้างดี ผู้บริหาร ครู นักเรียน และผู้ปกครองมีความพึงพอใจมาก

6. ติดตามให้คำแนะนำ เป้าหมายของการติดตามให้คำแนะนำมี 2 ประการคือ ประการแรก เพื่อการเสริมแรงแก่โรงเรียน เพิ่มความเข้มแข็งในการปฏิบัติการทดลอง เพราะไม่ต้องการให้โรงเรียนมองว่าเป็นการเพิ่มภาระงาน แต่ต้องการให้มองว่าเป็นงานที่ต้องปฏิบัติอย่างเต็มรูปแบบในปีการศึกษาต่อ ๆ ไป ประการที่สอง เพื่อตรวจสอบกระบวนการทดลองและผลที่ได้จากการทดลองจัดการเรียนรู้ ปัญหาอุปสรรค ทั้งทางตรงและทางอ้อม

7. สรุปผลการทดลองจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น การสรุปผลการทดลองจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของทุกโรงเรียนช่วยให้ได้ข้อมูลที่เป็นบทเรียนจากการวิจัย ซึ่งพบว่า ความตั้งใจความจริงใจที่จะปฏิบัติของคณะครูเป็นคุณสมบัติเบื้องต้นแห่งความสำเร็จ ที่กล่าวเช่นนั้นอธิบายได้คือ คำตอบที่แท้จริงในการทดลองไม่ได้อยู่ที่ความสำเร็จอย่างงดงามสมบูรณ์แบบแต่จะทำอย่างไรที่จะให้ผู้บริหารและคณะครูได้ใช้กระบวนการทำงานอย่างเป็นระบบจากการเรียนรู้ฝึกปฏิบัติทุกขั้นตอน ในการพัฒนาการจัดการศึกษาร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ และยั่งยืนต่อไป

8. เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ จากการจัดเวทีวิชาการและนิทรรศการ ระดับอำเภอและระดับเขตพื้นที่การศึกษา มีผลจากการดำเนินงานอยู่ในระดับที่น่าพอใจ ประการแรกพิจารณาจากการให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีจากสถานศึกษาและครูภูมิปัญญาท้องถิ่นหลายท่าน นำสิ่งที่เกิดจากการทดลองเรียนรู้มานำเสนอแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน ประการที่สองพิจารณาจากข้อมูลการสอบถาม 2 ครั้ง กล่าวคือครั้งแรก ณ บริเวณงานวัดพระแท่นศิลาอาสน์ ซึ่งถือเป็นทัศนคติในและครั้งที่สอง ณ ห้องประชุมสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี เขต 1 สอบถามเฉพาะผู้เข้าร่วมงานจากอำเภออื่นซึ่งถือเป็นทัศนคติคนนอกและทั้งสองครั้งมีระดับความคิดเห็นใกล้เคียงกันว่าดี

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อการอนุรักษ์พันธุภูมิปัญญาท้องถิ่นอำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ เป็นเพียงรูปแบบหนึ่งหรือวิธีการหนึ่งในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาที่สามารถจัดกระทำได้อีกหลายขึ้นอยู่กับข้อกำหนดจุดพัฒนาที่ชัดเจน ดังนั้น หน่วยงานต้นสังกัดระดับเขตพื้นที่การศึกษา ต้องถือเป็นหน้าที่ที่จะส่งเสริมให้สถานศึกษาในความรับผิดชอบเกิดความตระหนักและดำเนินการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของตนให้เหมาะสมกับความเป็นท้องถิ่นและการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน

2. จากการวิจัยยังพบว่า การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารเป็นแบบดั้งเดิม ขาดภาวะผู้นำที่แท้จริง หน่วยงานต้นสังกัดระดับเขตพื้นที่การศึกษา ควรกำหนดนโยบายที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้บริหารเป็นผู้บริหารมืออาชีพมากยิ่งขึ้น โดยเริ่มจากการพัฒนาให้มีภาวะผู้นำด้านวิชาการเป็นลำดับแรก

3. โรงเรียน และชุมชนควรมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกันอยู่เสมอ โดยเฉพาะถ้าโรงเรียนมีความโปร่งใส และบริสุทธิ์ในการปฏิบัติงานความร่วมมือเพื่อการจัดการศึกษาที่เข้มแข็งจากองค์กรชุมชนและชาวบ้านจะยังคงมีอยู่สืบไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

1. ส่งเสริมให้มีการทำวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาให้ได้มาตรฐานยิ่งขึ้น

2. การปรับเปลี่ยนยุทธศาสตร์ในการวิจัยร่วมกันระหว่างสถานศึกษากับชุมชนโดยเปลี่ยนเปลี่ยนจากการสร้างองค์ความรู้ เป็นการสร้างกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ที่ยั่งยืน

3. สถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูและนักเรียน ได้ฝึกการทำวิจัยร่วมกันโดยใช้ชุมชนเป็นเวทีหรือสนามการเรียนรู้

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมการศึกษานอกโรงเรียน.(2538). **การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม**. ชุดวิชาวิจัยทางการศึกษานอกโรงเรียน เล่มที่ 7. กรุงเทพฯ ฯ : บริษัทประชาชนจำกัด.
- กรมวิชาการ.(2542). **ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้**. กรุงเทพฯ ฯ : ครูสภาคลาดพร้าว.
- .(2545). **สรุปผลการติดตามและประเมินการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนนาร่อง**. เอกสารกองวิจัยทางการศึกษา อันดับที่ 28/2545. (เอกสารอัดสำเนา)
- กิตติพิศ ศิริสูตร.(2538). **การนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533)**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา ภาควิชาบริหารการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประกอบ คุรัตน์.(2528). **การศึกษากับการมีส่วนร่วมของประชาชนกลุ่มศึกษาปัญหาและทิศทางการศึกษาไทย (ก.ป.ท.)**. กรุงเทพฯ ฯ : สารมวลชน.
- ประเวศ วะสี.(2530). **การสร้างสรรค์ภูมิปัญญาไทยเพื่อการพัฒนา. ชุมชนพัฒนา**. ปีที่ 1 (ฉบับที่ 5).
- พิภพ ธงไชย. (2528). **การศึกษากับการมีส่วนร่วมของประชาชน กลุ่มศึกษาปัญหาและทิศทางการศึกษาไทย (ก.ป.ท.)**. กรุงเทพฯ ฯ : สารมวลชน.
- เพ็ญจันทร์ ธนาวิภาส.(2536). **สภาพและปัญหาของการพัฒนาหลักสูตรในโรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตร สังกัดกรมสามัญศึกษา**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา ภาควิชาบริหารการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพรัตน์ เตชะรินทร์.(2527). **นโยบายและกลวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในยุทธศาสตร์การพัฒนาปัจจุบัน ในทิวทอง หงษ์วิวัฒน์.(บรรณาธิการ). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา**. กรุงเทพฯ ฯ : ศักดิ์โสการพิมพ์.
- รัตนะ บัวสนธิ.(2533). **บทบาทของโรงเรียนประถมศึกษากับการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น**. **วารสารการศึกษาแห่งชาติ**. ปีที่ 24 (เมษายน - พฤษภาคม 2533).
- .(2535). **การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น : กรณีศึกษาชุมชนแห่งหนึ่งในเขตภาคกลางตอนล่าง**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา ภาควิชาบริหารการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สาขาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

- วิจิตร ไชยศิลป์.(2537). การสำรวจการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) ของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัด สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดน่าน. วิทยานิพนธ์ ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาบริหาร การศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิจิต นันทสุวรรณ.(2528). ภูมิปัญญาชาวบ้านในงานพัฒนา ฯ . **สังคมพัฒนา**. (ฉบับที่ 8). สามารถ จันทรสูตร.(2533). ภูมิปัญญาชาวบ้านรากฐานในการพัฒนาบ้านเมือง.**วัฒนธรรมไทย**. ปีที่ 29 (กุมภาพันธ์ - พฤษภาคม).
- สีลาภรณ์ บัวสาย.(2547). **พลังท้องถิ่น**. บทสังเคราะห์งานวิจัยด้านชุมชน. กรุงเทพฯ ฯ : สำนักงาน กองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรดิตถ์ เขต 1.(2548). รายงานการประชุมสัมมนา โรงเรียนนำร่อง และเครือข่ายการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544. เอกสารกลุ่ม นิเทศติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา ลำดับที่ 8/2548.(เอกสารอัดสำเนา).
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.(2546). **สรุปผลการนิเทศติดตามประเมินการบริหาร จัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน**. กรุงเทพฯ ฯ : ศูนย์กลางดพรัว.
- .(2547). **แนวทางการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาแบบอิงมาตรฐาน**. กรุงเทพฯ ฯ : องค์การ รับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- .(2547). **การศึกษาความพึงพอใจของผู้ปกครองในการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544**. กลุ่มวิจัยและพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้. สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา.(เอกสารอัดสำเนา).
- .(2547). **การศึกษาและพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้ ตามหลักสูตรการศึกษา ขั้นพื้นฐาน**. กรุงเทพฯ ฯ : องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ.(2537). **แนวทางการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น โดยภูมิปัญญาชาวบ้านในโรงเรียนสังกัด สปช**. กรุงเทพฯ ฯ : ศูนย์กลางดพรัว.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.(2541). **แนวทางการส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัด การศึกษา**. กรุงเทพฯ ฯ : บริษัทพิมพ์ดีจำกัด.
- สำนักงานปฏิรูปการศึกษา.(2545). **การบริหารเขตพื้นที่การศึกษา : เพื่อคุณภาพการศึกษา**. กรุงเทพฯ ฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพการพิมพ์.
- สุลักษณ์ ศิวลักษณ์.(2528). **การศึกษากับการมีส่วนร่วมของประชาชน กลุ่มศึกษาปัญหาและ ทิศทางการศึกษาไทย (ก.ป.ท.)**. กรุงเทพฯ ฯ : สารมวลชน.

- สุวัฒน์ มุทระเมธา.(2524). **ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน**. กรุงเทพฯ ฯ : โอเดียนสโตร์.
- เสน่ห์ จามริก.(2529). การแสวงหาภูมิปัญญาไทยเพื่อการพัฒนา. **ชุมชนพัฒนา**. ปีที่ 1 (ฉบับที่ 3).
- เสรี พงศ์พิศ.(2529). **คืนสู่รากเหง้า : ทางเลือกและทัศนะวิจารณ์ว่าด้วยภูมิปัญญาชาวบ้าน**.
 กรุงเทพฯ ฯ : เทียนวรรณ.
- อังกูล สมคะเนย์.(2535). **สภาพและปัญหาการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้พัฒนาหลักสูตรใน
 โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี**.
 วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทบริหารการศึกษา ภาควิชาบริหารการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาคผนวก ก

เครื่องมือการวิจัย

แบบสรุปข้อมูลการใช้หลักสูตรสถานศึกษา
โรงเรียน..... ปีการศึกษา 2545 - 2547

อำเภอลับแล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1

องค์ประกอบ	ข้อรายการที่ควรมีการปฏิบัติ	ส่วนที่มีการปฏิบัติแล้วพึงพอใจ	ส่วนที่ควรปรับปรุงแก้ไขพัฒนา

แบบรายงานข้อมูลการจัดการเรียนรู้โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น
โรงเรียน.....ปีการศึกษา 2545 - 2547

อำเภอลับแล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1

กลุ่มสาระ/ รายวิชา	ระดับชั้น	ภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้าน	หน่วย/เรื่อง	สาระการเรียนรู้อย่างย่อ

ประเด็นการอภิปราย
ในการประชุมปฏิบัติการระดับเครือข่าย 5 เครือข่าย

ประเด็นที่ 1

" ภูมิปัญญาท้องถิ่นของอำเภอลับแล
ควรได้รับการอนุรักษ์และฟื้นฟู
หรือไม่อย่างไร "

ประเด็นที่ 2

" การให้นักเรียนได้เรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของอำเภอลับแล
จะมีส่วนช่วยอนุรักษ์ฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้จริงหรือไม่ "

แบบวิเคราะห์ 1

แบบวิเคราะห์สภาพการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการเรียนรู้
โรงเรียน.....

ภูมิปัญญาท้องถิ่น 8 ด้าน	เชื่อมต่อ การจัดการเรียนรู้	ไม่เชื่อมต่อ การจัดการเรียนรู้

แบบวิเคราะห์ 2

แบบวิเคราะห์สภาพการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการเรียนรู้
โรงเรียน.....

ที่	กลุ่มสาระการเรียนรู้	ภูมิปัญญาท้องถิ่น	เรื่อง

ประเด็นการระดมพลังสร้างสรรค์

ประเด็นที่ 1

"ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษาได้อย่างไร "

ประเด็นที่ 2

"องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษาได้อย่างไร "

แบบสรุปข้อมูลการวิเคราะห์ภูมิปัญญาท้องถิ่น 2

ที่	กลุ่มสาระการเรียนรู้	ภูมิปัญญาท้องถิ่น	เรื่อง

แบบสรุปภาพรวมภูมิปัญญาท้องถิ่นสำคัญ อำเภอลับแล

ที่	สาระ/ภูมิปัญญา	เรื่อง	เครือข่าย					รวม 30 รร.
			1/4	2/9	3/7	4/6	5/4	

แบบวิเคราะห์ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดการเรียนรู้
โรงเรียน.....สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรดิตถ์ เขต 1

ภูมิปัญญาท้องถิ่น / ด้าน	กลุ่มสาระการเรียนรู้ / รายวิชา	เรื่อง	ชั้น

การเพิ่มเติมมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น / ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี / สาระการเรียนรู้รายปี
 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ช่วงชั้นที่....

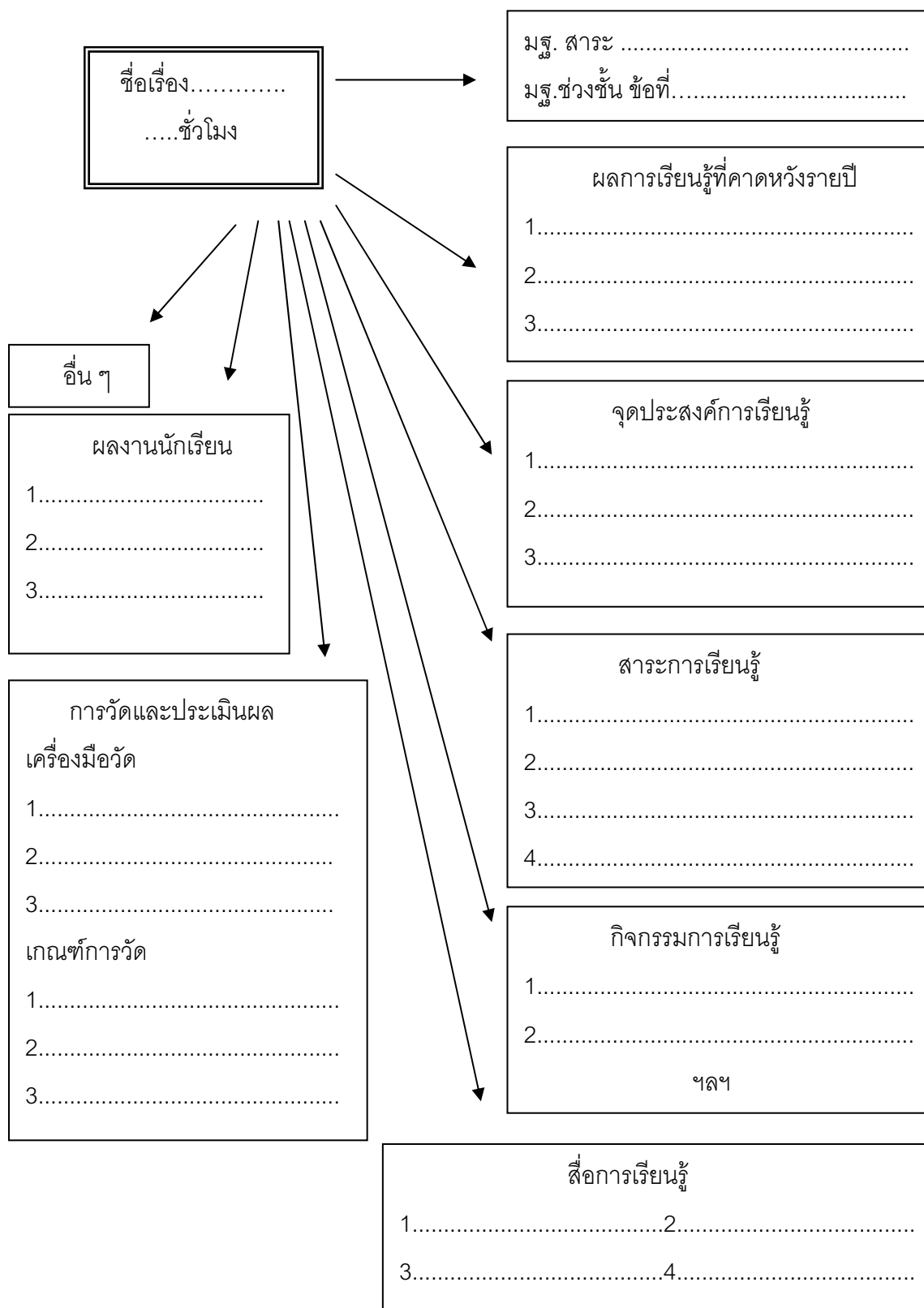
มาตรฐานสาระที่...	มาตรฐานการเรียนรู้ช่วง ชั้น ข้อที่	ผลการเรียนรู้ที่ คาดหวังรายปี	สาระการเรียนรู้รายปี

หน่วยการเรียนรู้ (เพิ่มเติม)

โรงเรียน.....สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรดิตถ์ เขต 1

กลุ่มสาระการเรียนรู้	ภูมิปัญญาท้องถิ่น / ด้าน	ชั้น	หน่วยการเรียนรู้	ชั่วโมง

ภาพรวมการออกแบบการจัดการเรียนรู้

แผนการจัดการเรียนรู้

กลุ่มสาระการเรียนรู้ชั้น.....

เรื่อง.....จำนวน.....ชั่วโมง

1. มาตรฐานการเรียนรู้

มฐ.สาระที่

มฐ.การเรียนรู้ช่วงชั้น ข้อที่.....

2. ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี

2.1.....

2.2.....

ฯลฯ

3. สาระการเรียนรู้รายปี

3.1

3.2

ฯลฯ

4. จุดประสงค์การเรียนรู้

4.1

4.2

ฯลฯ

5. กิจกรรมการเรียนรู้

ครั้งที่ 1

5.1

5.2

ฯลฯ

ครั้งที่ 2

5.3

5.4

ฯลฯ

6. สื่อและแหล่งเรียนรู้

6.1

6.2

6.3

7. การวัดและประเมินผล

7.1 วิธีการวัด / เครื่องมือ

.....

.....

7.2 เกณฑ์การวัด

.....

.....

.....

8. บันทึกผลการจัดการเรียนรู้

ครั้งที่ 1

ภาพความสำเร็จ.....

.....

ข้อควรปรับปรุง.....

.....

ลงชื่อ

...../...../.....

ครั้งที่ 2

ภาพความสำเร็จ.....

.....

ข้อควรปรับปรุง

.....

ลงชื่อ

...../...../.....

11 กุมภาพันธ์ 2549

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1
มาร่วมงาน "รวมพลังการศึกษา รักษาภูมิปัญญาฉบับแล" แล้วเป็นอย่างไร?

คำแนะนำ กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ☐ ตามความคิดของท่านอย่างตรงไปตรงมา

ท่านเป็นใคร ☐ ผู้บริหารสถานศึกษา ☐ ครู ☐ นักเรียน ☐ ผู้ปกครอง/ชุมชน ☐ องค์กรท้องถิ่น

ที่	รายการ	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1	ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นสิ่งที่มีความดีความงามแฝงอยู่ภายใน					
2	ควรมีการสืบสานถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ดีและมีคุณค่าต่อ ๆ ไป					
3	การจัดให้นักเรียนเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นสิ่งที่เหมาะสม					
4	การจัดทำระบบข้อมูลและสารสนเทศภูมิปัญญาท้องถิ่นของอำเภอฉบับแลอย่างเป็นระบบ					
5	การจัดทำหนังสือเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นของอำเภอ ฉบับแล เพื่อการเรียนรู้และเพื่อการท่องเที่ยว					

ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณทุกท่าน

2 ตุลาคม 2549

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรดิตถ์ เขต 1
 มาร่วมงาน "การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อการอนุรักษ์ฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่น"
 อำเภอแล้งแล้ง จังหวัดอุดรดิตถ์ แล้วเป็นอย่างไร

คำแนะนำ กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ☐ ตามความคิดของท่านโดยตรงไปตรงมา

ท่านเป็นใคร ☐ ผู้บริหารสถานศึกษา ☐ ครู ☐ นักเรียน ☐ ผู้ปกครอง/ชุมชน ☐ องค์กรท้องถิ่น

ที่	รายการ	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1	ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นสิ่งที่มีความดีความงามแฝงอยู่ภายใน					
2	ควรมีการสืบสานถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ดีและมีคุณค่าต่อไป					
3	การจัดให้นักเรียนเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นสิ่งที่เหมาะสม					
4	การจัดทำระบบข้อมูลและสารสนเทศภูมิปัญญาท้องถิ่นระดับอำเภอและจังหวัดอย่างเป็นระบบ					
5	การจัดทำหนังสือเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นของทุกอำเภอ เพื่อการเรียนรู้และการท่องเที่ยว					

ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณทุกท่าน

(สำหรับผู้บริหารและครู)

แบบสอบถามความคิดเห็นหลังการดำเนินการวิจัย
เรื่อง รูปแบบการส่งเสริมการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อการอนุรักษ์ฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่น
ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 โดยความร่วมมือของสถานศึกษากับชุมชน
อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์

.....
ข้อแนะนำ กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

ท่านเป็นใคร ☐ ผู้บริหารสถานศึกษา ☐ ครู

รายการ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
☺ การมีส่วนร่วมในโครงการวิจัย ฯ ส่งผลต่อผู้เกี่ยวข้อง ดังนี้ 1. ผู้บริหารและคณะครูทราบถึงความจำเป็นที่ต้องมีการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้ทันต่อเหตุการณ์อยู่เสมอ					
2. ผู้บริหารและคณะครูมีความรู้ความเข้าใจถึงกระบวนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อการอนุรักษ์ฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นของอำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์					
3. ผู้บริหารและคณะครูมีความมั่นใจที่จะพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้มีความสมบูรณ์ต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนมากยิ่งขึ้น					
4. ผู้บริหารและคณะครูมีความมั่นใจที่จะร่วมกันพัฒนาและใช้หลักสูตรสถานศึกษาเพื่อการอนุรักษ์ฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ครอบคลุมทุกระดับชั้น					
5. นักเรียนชื่นชอบและมีความสุขกับการได้เรียนรู้ และลงมือปฏิบัติเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น					
6. นักเรียนมีความภาคภูมิใจ ที่มีส่วนช่วยอนุรักษ์ฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่น อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์					
7. ผู้ปกครองและชุมชน มีการส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนได้เรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น					
8. ผู้ปกครอง ชุมชน และสถานศึกษา มีสัมพันธภาพที่ดีต่อกันและร่วมมือกันพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น					

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

ขอขอบคุณ.

(สำหรับนักเรียน)

แบบสอบถามความคิดเห็นหลังการดำเนินการวิจัย
เรื่อง รูปแบบการส่งเสริมการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อการอนุรักษ์พันธุภูมิปัญญาท้องถิ่น
ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 โดยความร่วมมือของสถานศึกษากับชุมชน
อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์

.....
ข้อเสนอแนะ กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับความคิดเห็นของนักเรียนมากที่สุด

นักเรียนเป็นใคร ☐ นักเรียนช่วงชั้นที่ 1 ☐ นักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ☐ นักเรียนช่วงชั้นที่ 3

รายการ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. อำเภอลับแลเป็นอำเภอที่มีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีคุณค่าและหลากหลายมากที่สุด					
2. ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ มีคุณค่าต่อการเรียนรู้ และการสืบทอด					
3. โรงเรียน ผู้ปกครองและชุมชน ควรร่วมมือกันเพื่ออนุรักษ์พันธุ ภูมิปัญญาท้องถิ่นของอำเภอลับแล					
4. โรงเรียนควรจัดให้นักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สำคัญ ๆ					
5. โรงเรียนควรเชิญครูภูมิปัญญาท้องถิ่น เข้ามาให้ความรู้แก่นักเรียนโดยตรง					
6. นักเรียนให้ความเคารพและชื่นชมครูภูมิปัญญาท้องถิ่น					
7. นักเรียนชื่นชอบและมีความสุข กับการได้เรียนรู้และลงมือปฏิบัติ เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เรื่องต่าง ๆ					
8. นักเรียนมีความภาคภูมิใจ ที่มีส่วนช่วยอนุรักษ์พันธุภูมิปัญญาท้องถิ่นของอำเภอลับแล					

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

ขอขอบคุณ.

(สำหรับผู้ปกครองและชุมชน)

แบบสอบถามความคิดเห็นหลังการดำเนินการวิจัย
เรื่อง รูปแบบการส่งเสริมการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อการอนุรักษ์พันธุภูมิปัญญาท้องถิ่น
ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 โดยความร่วมมือของสถานศึกษากับชุมชน
อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์

ข้อแนะนำ กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

ท่านเป็นใคร ☐ ผู้ปกครอง ☐ ชุมชน

รายการ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. อำเภอลับแลเป็นอำเภอที่มีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีคุณค่า และหลากหลายมากที่สุด					
2. ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ มีคุณค่าต่อการเรียนรู้และการสืบทอด					
3. ภูมิปัญญาท้องถิ่นบางอย่างของอำเภอลับแล กำลังสูญหายไป การสืบทอด จำเป็นที่ทุกฝ่ายต้องร่วมมือกัน เพื่ออนุรักษ์พันธุภูมิปัญญาท้องถิ่นของอำเภอลับแล					
4. โรงเรียนควรจัดให้นักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สำคัญ ๆ					
5. โรงเรียนควรเชิญครูภูมิปัญญาท้องถิ่น เข้ามาให้ความรู้แก่นักเรียนโดยตรง					
6. การให้นักเรียนได้เรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีส่วนช่วยในการอนุรักษ์พันธุภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน					
7. การจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของโรงเรียนจะบังเกิดผลสำเร็จถ้าได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครองและชุมชน					

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณ.

ภาคผนวก ข

ประวัติทีมวิจัย

ประวัติหัวหน้าโครงการ

นายวีระวุฒิ วงศ์สันต์

ตำแหน่ง

ศึกษานิเทศก์

วิทยฐานะ

ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ

ที่ทำงาน

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรดิตถ์ เขต 1

ตำบลป่าเซ่า อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์

การศึกษา

ศษ.ม. สาขาการศึกษาอกระบบ

ประสบการณ์การทำงาน

ครู, ศึกษานิเทศก์อำเภอเมืองอุดรดิตถ์

ศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุดรดิตถ์

ศึกษานิเทศก์สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรดิตถ์ เขต 1

ประวัติผู้ร่วมวิจัย

1. นายชวลิต คำเพ็ง

ตำแหน่ง

ศึกษานิเทศก์

วิทยฐานะ

ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ

ที่ทำงาน

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรดิตถ์ เขต 1

ตำบลป่าเซ่า อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์

การศึกษา

กศ.ม. สาขาการบริหารการศึกษา

ประสบการณ์การทำงาน

ครู, ศึกษานิเทศก์สำนักงานประถมศึกษาจังหวัดอุดรดิตถ์

ศึกษานิเทศก์สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรดิตถ์ เขต 1

ประธานสภာวัฒนธรรมตำบล , กรรมการการเลือกตั้ง

กรรมการเขตพื้นที่การศึกษาอุดรดิตถ์ เขต 1

2. นางสาวสมพิศ รัตนสุวรรณ

ตำแหน่ง

ศึกษานิเทศก์

วิทยฐานะ

ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ

ที่ทำงาน

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรดิตถ์ เขต 1

ตำบลป่าเซ่า อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์

การศึกษา

ศศ.ม. สาขาการสอนภาษาไทย

ประสบการณ์การทำงาน

ครู, ศึกษานิเทศก์อำเภอฟากท่าและอำเภอทองแสนขัน

ศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุดรดิตถ์

ศึกษานิเทศก์สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรดิตถ์ เขต 1

3. นางพุดชาติ จินันทุยา

ตำแหน่ง	ศึกษานิเทศก์
วิทยฐานะ	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ
ที่ทำงาน	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรดิตถ์ เขต 1 ตำบลป่าเซ่า อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์
การศึกษา	กศ.ม. สาขาภาษาไทย
ประสบการณ์การทำงาน	ครู, ศึกษานิเทศก์อำเภอลับแล ศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุดรดิตถ์ ศึกษานิเทศก์สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรดิตถ์ เขต 1

4. นางมนัสรา งามจรัส

ตำแหน่ง	ครู
วิทยฐานะ	ครูชำนาญการ
ที่ทำงาน	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรดิตถ์ เขต 1 ตำบลป่าเซ่า อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์
การศึกษา	คบ. วิชาเอก ภาษาไทย
ประสบการณ์การทำงาน	ครูโรงเรียนวัดอรัญญิการาม ครูช่วยราชการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรดิตถ์ เขต 1

5. นางวนิดา อุปธารปรีชา

ตำแหน่ง	ศึกษานิเทศก์
วิทยฐานะ	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการ
ที่ทำงาน	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรดิตถ์ เขต 1 ตำบลป่าเซ่า อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์
การศึกษา	กศ.ม. สาขาการบริหารการศึกษา
ประสบการณ์การทำงาน	ครู, ศึกษานิเทศก์อำเภอน้ำปาดและอำเภอพิชัย ศึกษานิเทศก์สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรดิตถ์ เขต 1

6. นายเจริญ ตันบุญ

ตำแหน่ง	ศึกษานิเทศก์
วิทยฐานะ	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการ
ที่ทำงาน	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรดิตถ์ เขต 1 ตำบลป่าเซ่า อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์
การศึกษา	กศ.ม. สาขาการบริหารการศึกษา
ประสบการณ์การทำงาน	ครู, ศึกษานิเทศก์อำเภอตรอนและอำเภอเมืองอุดรดิตถ์ ศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุดรดิตถ์ ศึกษานิเทศก์สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรดิตถ์ เขต 1

7. ว่าที่พันตรีสมชาย อินทร์ขำ

ตำแหน่ง	ศึกษานิเทศก์
วิทยฐานะ	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการ
ที่ทำงาน	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรดิตถ์ เขต 1 ตำบลป่าเซ่า อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์
การศึกษา	กศ.ม. สาขาการบริหารการศึกษา
ประสบการณ์การทำงาน	ครู , ศึกษานิเทศก์อำเภอบ้านโคกและอำเภอฟิชัย ศึกษานิเทศก์สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรดิตถ์ เขต 1

8. นางสาวธัญพร ทรดล

ตำแหน่ง	ศึกษานิเทศก์
วิทยฐานะ	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการ
ที่ทำงาน	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรดิตถ์ เขต 1 ตำบลป่าเซ่า อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์
การศึกษา	กศ.ม. สาขาการบริหารการศึกษา
ประสบการณ์การทำงาน	ครู ศึกษานิเทศก์สำนักงานสามัญศึกษาจังหวัดอุดรดิตถ์ ศึกษานิเทศก์สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรดิตถ์ เขต 1

9. นางทับทิม ปานคะเชนทร์

ตำแหน่ง	ศึกษานิเทศก์
วิทยฐานะ	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการ
ที่ทำงาน	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรดิตถ์ เขต 1 ตำบลป่าเซ่า อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์
การศึกษา	กศ.ม. สาขาการบริหารการศึกษา
ประสบการณ์การทำงาน	ครู ศึกษานิเทศก์สำนักงานสามัญศึกษาจังหวัดอุดรดิตถ์ ศึกษานิเทศก์สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรดิตถ์ เขต 1

10. นางสาวเสาวพิศ อุ่นพันธ์

ตำแหน่ง	ศึกษานิเทศก์
วิทยฐานะ	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการ
ที่ทำงาน	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรดิตถ์ เขต 1 ตำบลป่าเซ่า อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์
การศึกษา	กศ.ม.สาขาการบริหารการศึกษา
ประสบการณ์การทำงาน	ครู ศึกษานิเทศก์สำนักงานสามัญศึกษาจังหวัดอุดรดิตถ์ ศึกษานิเทศก์สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรดิตถ์ เขต 1
